

Bidrag till arbetshjälpmedel

En vägledning är i första hand ett stöd för Försäkringskassans medarbetare vid ärendehandläggning och utbildning. Den innehåller en samlad information om vad som gäller på det aktuella området, uppdelat på tillämpnings- och metodstödsavsnitt.

En vägledning kan innehålla beskrivningar av

- författningsbestämmelser
- allmänna råd
- förarbeten
- rättspraxis
- JO:s beslut.

En vägledning kan även innehålla beskrivningar av hur man ska handlägga ärenden på det aktuella området och vilka metoder som då ska användas.

Vägledningarna uppdateras fortlöpande. Ändringar arbetas in i den elektroniska versionen. Den elektroniska versionen hittar du på [www.forsakringskassan.se/Om Försäkringskassan/Dina rättigheter och skyldigheter/Vägledningar och rättsliga ställningstaganden – Vägledningar](http://www.forsakringskassan.se/Om_Forsakringskassan/Dina_rattigheter_och_skyldigheter/Vagledningar_och_rattsliga_stallningstaganden_-_Vagledningar).

Du som arbetar på Försäkringskassan hittar dem också på Fia.

Upplysningar:

Försäkringskassan
Avdelningen för funktionsnedsättning och varaktigt nedsatt arbetsförmåga

Beslutad 2022-12-15

Innehåll

Förkortningar	5
Sammanfattning.....	6
Läsanvisningar	7
1 Inledning	8
1.1 Bakgrund	8
1.2 Syfte	8
1.3 Ansvarsfördelning.....	8
2 Ansökan	9
2.1 Ansökan om bidrag till arbetshjälpmedel	9
2.2 Vem kan ansöka?.....	10
2.3 Tidpunkt för ansökan.....	10
2.4 Yttrande från arbetstagarorganisationer	11
2.5 Metodstöd - kontrollera ansökan och formella krav	11
2.6 Begäran om ett avgörande.....	11
2.6.1 Metodstöd – begäran om att ärendet ska avgöras	11
2.6.2 Metodstöd – överklagan om att ärendet ska avgöras	12
3 Försäkrad och gällande skydd	13
4 Bedöma rätten till bidrag till arbetshjälpmedel	14
4.1 Ansvarsuppdelningen för hjälpmedel	14
4.1.1 Hälso- och sjukvårdens ansvar	14
4.1.2 Arbetsförmedlingens kostnadsansvar	16
4.1.3 Försäkringskassans kostnadsansvar för förvärvsarbetande.....	17
4.2 Till vem kan bidrag beviljas och bedömningen av kostnaden	18
4.2.1 Metodstöd – utredningssamtal	18
4.2.2 Storleken på kostnaden och om den ersätts av annan ska vägas in.....	20
4.2.3 Offerten	20
4.2.4 Vad är ett arbetshjälpmedel som Försäkringskassan kan bevilja bidrag till?	22
4.2.5 Vad är en arbetsplats?	23
4.2.6 Om arbetshjälpmedlet eller anordningen behövs	23
4.2.7 Expertundersökning	25
4.2.8 Reparation.....	25
4.3 Till vad kan bidrag inte beviljas?	26
4.3.1 Vad är ett hjälpmedel eller en anordning som normalt behövs i verksamheten eller som krävs för att arbetsmiljön ska vara tillfredställande? ...	26
4.3.2 Kostnader som kan ersättas genom annat statligt bidrag	28
4.3.3 Resekostnader	28
4.3.4 Hjälpmedel inom arbetsskadeförsäkringen	29
5 Beräkningen av bidragets storlek	30
5.1 Bidragets storlek.....	30
5.2 Bidrag till arbetsgivaren.....	31
5.3 Bidrag till den försäkrade	31
5.4 Bidrag till arbetsgivaren och den försäkrade samtidigt	32
5.5 Metodstöd – beräkningen av bidrag till arbetshjälpmedel.....	32
6 Utredningsskyldighet, bevisbörda och beviskrav	33
6.1 Försäkringskassans utredningsskyldighet	33
6.2 Ärendets beskaffenhet påverkar utredningsskyldigheten	34

6.3	Så påverkar bevisbördan utredningen	34
6.4	Beviskrav – hur stark bevisningen ska vara.....	34
6.5	Värdera uppgifterna i utredningen och gör en helhetsbedömning	35
7	Besluta	36
7.1	Kommunicering	36
7.2	Beslut om bidrag till arbetshjälpmedel	36
7.2.1	Beslutet ska gälla för ett visst arbetshjälpmedel, en anordning, en expertundersökning eller en reparation och ett högsta belopp	36
7.2.2	Återkallelseförbehåll	36
7.3	Motivering av beslut	38
7.3.1	Metodstöd – skriva beslut	38
7.4	Ändring av beslut.....	38
7.4.1	Om omständigheterna ändras.....	39
7.4.2	Metodstöd – kontrollera om omständigheterna har ändrats	40
7.5	Utbetalning av bidraget	40
7.5.1	Metodstöd – kontrollera om uppgifterna för utbetalning är tillräckliga	41
7.6	Omprövning och överklagande	42
7.7	Försäkring	42
8	Efterkontroll och återbetalningsskyldighet	43
8.1	Efterkontroll	43
8.2	Återbetalningsskyldighet	43
8.2.1	Överlåtelse	43
	Källförteckning.....	44

Förkortningar

Förkortning	Förklaring
AML	Arbetsmiljölagen (1977:1160)
EG	Europeiska gemenskapen
EU	Europeiska unionen
FKAR	Försäkringskassans allmänna råd
FKRS	Försäkringskassans rättsliga ställningstagande
FL	Förvaltningslagen (2017:900)
FMR	Försäkringsmedicinsk rådgivare
HFD	Högsta förvaltningsdomstolen
HSL	Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)
KR	Kammarrätten
KRNG	Kammarrätten i Göteborg
KRNJ	Kammarrätten i Jönköping
KRNS	Kammarrätten i Stockholm
KRSU	Kammarrätten i Sundsvall
Prop.	Proposition
SFB	Socialförsäkringsbalken
SOU	Statens offentliga utredningar

Sammanfattning

Kap. 1

Kapitlet ger en övergripande bild av bidrag till arbetshjälpmedel där bakgrund och syfte beskrivs.

Kap. 2

Kapitlet handlar om ansökan om bidrag till arbetshjälpmedel, vem som kan ansöka om bidrag till arbetshjälpmedel och tidpunkt för ansökan.

Kap. 3

Kapitlet handlar om försäkrad och gällande skydd.

Kap. 4

Kapitlet handlar om ansvarsuppdelningen för hjälpmedel, till vem och för vad bidrag kan beviljas, bedömningen av kostnaden, och vilka förutsättningar som ska vara uppfyllda för rätt till bidrag till arbetshjälpmedel.

Kap. 5

Kapitlet handlar om beräkningen av bidragets storlek.

Kap. 6

Kapitlet handlar om utredningsskyldighet, bevisbörda, beviskrav och om helhetsbedömningen av ärendet.

Kap. 7

Kapitlet handlar bl.a. om återkallelseförbehåll i beslut om bidrag till arbetshjälpmedel, ändring av beslut, utbetalning av bidraget, omprövning och överklagande.

Kap. 8

Kapitlet handlar om efterkontroll och återbetalning.

Läsanvisningar

Denna vägledning ska vara ett stöd för Försäkringskassans medarbetare i handläggningen och vid utbildning.

Vägledningen redovisar och förklarar lagar och andra bestämmelser. Den redogör för de delar av lagens förarbeten som är särskilt viktiga för att förstå hur lagen ska tillämpas. Den redogör också för rättspraxis och för Försäkringskassans rättsliga ställningstaganden.

Vägledningen innehåller också en beskrivning av hur man ska handlägga ärenden och vilka metoder som då ska användas för att åstadkomma både effektivitet och kvalitet i handläggningen. Rubriken till sådana kapitel eller avsnitt inleds med ordet Metodstöd.

Hänvisningar

I vägledningen finns hänvisningar till lagar, förordningar och föreskrifter. De är som regel citerade i en ruta som texten före eller efter rutan hänvisar till. Det finns också hänvisningar till allmänna råd, Försäkringskassans rättsliga ställningstaganden, interna styrdokument, förarbeten, rättsfall och andra vägledningar. Dessa hänvisningar finns antingen i löpande text eller inom parentes i direkt anslutning till den mening eller det stycke den avser.

Sist i vägledningen finns en källförteckning som redovisar de lagar, förordningar, domar med mera som nämns i vägledningen.

Historikbilaga

Denna vägledning har reviderats. I historikbilagan finns en kortfattad beskrivning av de sakliga ändringar som gjorts i respektive version av vägledningen. Genom att läsa historikinformationen får du en överblick över de viktigaste nyheterna i den här versionen.

Att hitta rätt i vägledningen

I vägledningen finns en innehållsförteckning. Den är placerad först och ger en översiktsbild av vägledningens kapitel och avsnitt. Med hjälp av fliken "Bokmärken" i vänsterkanten kan du navigera mellan avsnitten. Det finns också en sökfunktion för att hitta enstaka ord och begrepp.

Arbets hjälpmedel och anordningar

När begreppet arbets hjälpmedel används i avsnitt 2.1, 2.5 och i Metodstöd – kompletterande utredning om kostnader menas också sådana anordningar som arbetsgivaren kan beviljas bidrag för.

1 Inledning

Detta kapitel ger en övergripande bild av bidrag till arbetshjälpmedel där bakgrund och syfte beskrivs.

1.1 Bakgrund

Reglerna om bidrag till arbetshjälpmedel finns i 30 kap. 5 § socialförsäkringsbalken och i förordningen (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmedel.

Före 1991 var det bara Arbetsförmedlingen som kunde lämna bidrag till arbetshjälpmedel. Från och med 1991 flyttades ansvaret över till Försäkringskassan för dem som har en anställning, för egenföretagare och för fria yrkesutövare som är etablerade på arbetsmarknaden. Överflyttningen av ansvaret innebar först och främst att det ekonomiska ansvaret flyttades över till Försäkringskassan för den grupp som omfattas av förordningen. Tanken var inte att ändra praxis om rätten till bidrag till arbetshjälpmedel. (Prop. 1990/91:141 s. 69 f., "Rehabilitering och rehabiliteringsersättning")

1.2 Syfte

Försäkringskassan kan bevilja bidrag till arbetshjälpmedel till sådana arbetshjälpmedel som en förvärvsarbetande försäkrad behöver som ett led i sin rehabilitering (jämför 30 kap. 5 § SFB). Syftet med bestämmelserna är att förebygga långa sjukskrivningsperioder genom att möjliggöra för personer med funktionsnedsättningar och långvariga sjukdomstillstånd att fortsätta att vara yrkesverksamma (prop. 1990/91:141 s. 70).

Bidrag till arbetshjälpmedel kan alltså beviljas även om den försäkrade inte är sjukskriven.

1.3 Ansvarsfördelning

Ansvaret för hjälpmedel och arbetshjälpmedel är uppdelat mellan olika aktörer.

Hälso- och sjukvården svarar för hjälpmedel som en person behöver för sin dagliga livsföring och för vård och behandling, läs mer i avsnitt 4.1.1. Arbetsförmedlingen svarar för bidrag till arbetshjälpmedel och liknande som en arbetslös person med funktionsnedsättning behöver för att kunna få och utföra ett arbete, läs mer i avsnitt 4.1.2.

Försäkringskassan har ett motsvarande kostnadsansvar för personer med funktionsnedsättning som redan har en anställning. Försäkringskassan svarar för bidrag för sådana hjälpmedel eller en anordning som inte normalt behövs i verksamheten eller som inte behövs för att arbetsmiljön ska vara tillfredsställande. Försäkringskassan svarar även för bidrag om hjälpmedlet normalt behövs i verksamheten eller behövs för att arbetsmiljön ska vara tillfredsställande om hjälpmedlet behöver individanpassas, läs mer i avsnitt 4.3.1.

2 Ansökan

Läs mer

Vägledning (2004:7) *Förvaltningsrätt i praktiken*, innehåller en utförlig beskrivning av vad som gäller vid ansökan om en förmån. Där kan man till exempel läsa om:

- heder och samvete
 - uppgiftsskyldigheten
 - rätt att ändra sin ansökan
 - komplettering av ansökan
 - Försäkringskassans utredningsskyldighet och utredningsmetoder i försäkringsärenden
 - serviceskyldighet
 - dokumentation med tillhörande metodstöd om dokumentationskrav
 - ställföreträdare och ombud
 - åtgärder om handläggningen försenas och dröjsmålstanan
 - kommunikering
 - avvisning av ofullständig ansökan och avskrivning
 - motivering av beslut.
-

2.1 Ansökan om bidrag till arbetshjälpmedel

Ansökan om bidrag till arbetshjälpmedel kan göras på Försäkringskassans blankett FK 7545 eller FK 7547 för arbetsgivare. Dessa blanketter kan även användas när ansökan gäller expertundersökning eller reparation av arbetshjälpmedel. Det finns dock inget krav på att använda Försäkringskassans blankett eller motsvarande e-blankett. Ansökan ska dock göras skriftligt, 110 kap. 4 § SFB. Ansökan ska vara egenhändigt undertecknad, det vill säga antingen med en underskrift på papper eller med en elektronisk signatur med e-legitimation när ansökan görs via Mina sidor.

Om den sökande vill att någon annan ska ta emot bidraget för dennes räkning kan sökanden ge fullmakt till annan kontohavare i ansökan.

Även om det inte är särskilt föreskrivet att ett medicinskt underlag eller en offert ska bifogas ansökan är det den som ansöker om en förmån som i princip ska bevisa att han eller hon har rätt till det ansökan gäller. Det behövs därför både medicinska underlag och offert för att kunna bedöma om en sökande har rätt till bidrag till arbetshjälpmedel.

Det är den som ansöker om bidrag som ansvarar för att ta in en offert som underlag för köpet av arbetshjälpmedlet. Av offerten ska det framgå vilket arbetshjälpmedel som den sökande ansöker om bidrag för, och hur mycket det kostar. Försäkringskassan behöver säkerställa att den sökande tagit del av offerten eftersom det är den sökande som beställer och köper arbetshjälpmedlet.

Det är den sökande som köper arbetshjälpmedlet och Försäkringskassan ska inte styra från vilken leverantör den sökande gör det. Det gäller även om Försäkringskassan känner till att arbetshjälpmedlet kan köpas billigare hos en annan leverantör än hos den som lämnat offerten. Däremot kan Försäkringskassan använda uppgifter från en annan leverantör för att komma fram till om kostnaden för arbetshjälpmedlet är rimlig. Att man ska väga in hur mycket arbetshjälpmedlet kostar när man bedömer rätten till bidrag till arbetshjälpmedel får anses framgå av 2 § 1 förordning (1991:1046). Försäkringskassan kan begränsa bidragets storlek om kostnaden som anges i offerten inte är rimlig och det

framgår av Försäkringskassans utredning att arbetshjälpmedlet kan fås till en lägre kostnad. Detta gäller även för bidrag till expertundersökningar, eller för reparationer av arbetshjälpmedlet. Du kan läsa mer om detta i 4.2.

Det är alltså den som beviljas bidraget som beställer och köper arbetshjälpmedlet, Försäkringskassan ger bidrag till köpet av arbetshjälpmedlet. Den försäkrade ansöker om bidrag till sådana hjälpmedel som är av individuell karaktär och arbetsgivaren om bidrag till sådana hjälpmedel eller anordningar som innebär ingrepp i arbetsgivarens egendom, till exempel om en lokal eller maskin måste byggas om.

En försäkrad eller en arbetsgivare kan samtidigt lämna in flera ansökningar om olika hjälpmedel. Då ska ansökningarna behandlas var för sig och inte ses som en ansökan. Det har betydelse för beräkningen av bidragets storlek. Enligt Försäkringskassans allmänna råd till 4 § i förordning (1991:1046) bör beloppsgränserna avse varje arbetshjälpmedel för sig, när en försäkrad eller arbetsgivare ansöker om flera arbetshjälpmedel (Försäkringskassans allmänna råd [FKAR 2009:2] om arbetshjälpmedel).

Har bidrag tidigare beviljats till ett datorprogram och den sökande gör en ny ansökan som avser en uppgradering av programmet ska detta ses som en ansökan om ett nytt arbetshjälpmedel.

2.2 Vem kan ansöka?

Både den försäkrade och arbetsgivaren kan ansöka om bidrag till arbetshjälpmedel hos Försäkringskassan.

Det är den som beviljas bidrag till arbetshjälpmedel som sedan också äger arbetshjälpmedlet.

2.3 Tidpunkt för ansökan

Förordning (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmedel

6 §

Ansökan om bidrag till arbetshjälpmedel skall göras hos Försäkringskassan innan anskaffningen sker. En ansökan som har gjorts senare får beviljas endast om det finns synnerliga skäl.

7 §

Bidrag enligt denna förordning lämnas längst till och med månaden före den då den försäkrade fyller 69 år.

Ansökan om bidrag till arbetshjälpmedel ska alltså ha kommit in till Försäkringskassan innan den sökande beställer eller köper arbetshjälpmedlet. Det här gäller alla ansökningar om bidrag till arbetshjälpmedel, det vill säga även när någon ansöker om bidrag för en expertundersökning eller en reparation.

Av Försäkringskassans allmänna råd till 6 § i förordning (1991:1046) framgår att synnerliga skäl bland annat kan vara att en försäkrad eller en arbetsgivare blivit felaktigt informerad av Försäkringskassan eller att en försäkrad i en akut situation själv bekostat reparation av ett hjälpmedel (Försäkringskassans allmänna råd [FKAR 2009:2] om arbetshjälpmedel).

Det är däremot inte fråga om synnerliga skäl om det är någon annan aktör än Försäkringskassan som har lämnat den felaktiga informationen, (jämför KRNJ:s mål nr 264-10, Domsnytt 2010:60).

Av 7 § förordning (1991:1046) framgår att bidrag beviljas längst till och med månaden före den då den försäkrade fyller 69 år.

2.4 Yttrande från arbetstagarorganisationer

Förordning (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmedel

8 §

Innan ett ärende om bidrag till en arbetsgivare avgörs, skall berörda arbetstagarorganisationer ha fått tillfälle att yttra sig.

2.5 Metodstöd - kontrollera ansökan och formella krav

När ansökan om bidrag till arbetshjälpmedel kommer in ska du som är handläggare kontrollera att

- ansökan är undertecknad
- ansökan har gjorts före den månad den försäkrade fyller 69 år
- ansökan har kommit in till Försäkringskassan innan arbetshjälpmedlet, expertundersökningen eller reparationen har beställts eller köpts
- det finns medicinskt underlag för bedömning av funktionsnedsättningen.

När det är en arbetsgivare som ansöker om bidraget ska det framgå av ansökan att de arbetstagarorganisationer som berörs har fått tillfälle att yttra sig.

Du ska även kontrollera att det finns en offert på ett arbetshjälpmedel som är lämpligt. Om en ansökan har kommit in och offerten kommer in senare, behöver du säkerställa att den sökande har tagit del av offerten.

Om den försäkrade har ett pågående sjukfall meddelar du försäkringsutredaren som handlägger ärendet om sjukpenning att det kommit in en ansökan om bidrag till arbetshjälpmedel.

Om det inte framgår av ansökan att de arbetstagarorganisationer som berörs har fått tillfälle att yttra sig ska du kontakta arbetsgivaren. Informera arbetsgivaren om att arbetstagarorganisationerna ska få tillfälle att yttra sig och att arbetsgivaren därför ska komplettera sin ansökan med uppgifter om det.

2.6 Begäran om ett avgörande

I det här metodstödet kan du läsa om hur Försäkringskassan hanterar en begäran om att ett ärende om bidrag till arbetshjälpmedel ska avgöras, och hur ett avslag på en sådan begäran ska hanteras. I vägledning (2004:7) *Förvaltningsrätt i praktiken* kan du läsa mer om begäran om ett avgörande.

2.6.1 Metodstöd – begäran om att ärendet ska avgöras

Om det har gått sex månader sedan ansökan kom in har den som har ansökt om bidraget rätt att kräva att ärendet avgörs. Om en begäran om att ärendet ska avgöras kommer in, ska en specialist omedelbart gå igenom ärendet och ta ställning till om det går att fatta beslut om rätten till bidraget inom fyra veckor. Om det går att fatta beslut inom fyra veckor ska ärendet prioriteras. Om det inte går att fatta beslut inom fyra veckor ska specialisten besluta om avslag på begäran om att ärendet ska avgöras.

En begäran om att ett ärende ska avgöras hanteras i följande fyra steg:

1. Försäkringsutredaren antecknar i journalen att begäran kommit in, och lämnar impuls till specialisten om att ärendet ska hanteras skyndsamt.

2. Specialisten går igenom ärendet och, diskuterar det vid behov med försäkringsutredaren och bedömer om beslut om rätten till bidraget kan fattas inom fyra veckor
3. Specialisten dokumenterar sitt ställningstagande i journalen och markerar anteckningen med *Ny journalanteckning*
4. Om ett beslut
 - **kan fattas inom fyra veckor** förbereder försäkringsutredaren ärendet för beslut. Då är det inte nödvändigt att i beslutet om rätten till bidraget bemöta begäran om att ärende ska avgöras eftersom den sökande får ett beslut.
 - **inte kan fattas inom fyra veckor** gör försäkringsutredaren en plan för fortsatt handläggning och förbereder ett utkast till avslagsbeslut på begäran om avgörandet. Försäkringsutredaren lämnar utkastet till en specialist som beslutar om att avslå begäran om avgörandet.

2.6.2 Metodstöd – överklagan om att ärendet ska avgöras

Om den som ansökt om bidraget inte är nöjd med Försäkringskassans beslut om att avslå begäran om att ärendet ska avgöras, kan han eller hon överklaga det till förvaltningsrätten.

Om det kommer in en överklagan ska det handläggande kontoret

- göra en rättidsprövning
- pröva om beslutet kan ändras
- om det blir aktuellt – se till att rätt förvaltningsrätten får överklagandet och nödvändiga handlingar från akten där rätten till bidraget handläggs.

Överklagan ska hanteras skyndsamt. Handläggningen av rätten till bidraget fortsätter under tiden som vanligt. Det är specialisten som tar hand om dessa överklaganden.

Läs mer

I vägledningen (2001:7) *Omprövning och överklagande av Försäkringskassans beslut* kan du läsa mer om handläggning av ett överklagat förfarandebeslut.

3 Försäkrad och gällande skydd

För att en arbetsgivare eller en person ska ha rätt till bidrag till arbetshjälpmedel krävs att den som behöver arbetshjälpmedel eller anordningar på arbetsplatsen för att kunna utföra sitt arbete

- är försäkrad i Sverige,
- omfattas av det svenska socialförsäkringsskyddet och
- att de särskilda förmånsvillkoren är uppfyllda.

(4 kap. 3 § SFB)

Bidrag till arbetshjälpmedel är både en bosättningsbaserad och en arbetsbaserad förmån och det krävs därför att den som behöver arbetshjälpmedel eller anordningar för att kunna utföra sitt arbete antingen är bosatt eller arbetar i Sverige för att anses vara försäkrad (jämför 5 och 6 kap. SFB). Du kan läsa mer om villkoren för att vara försäkrad för bosättningsbaserade förmåner och för arbetsbaserade förmåner i Vägledning 2017:1, Övergripande bestämmelser i SFB, unionsrätten och internationella avtal – Försäkringskassans uppdrag vad gäller vissa gemensamma gränsöverskridande frågor.

Den som behöver arbetshjälpmedel eller anordningar ska förutom att vara försäkrad i Sverige även omfattas av det svenska socialförsäkringsskyddet. Villkoren för att omfattas av det svenska socialförsäkringsskyddet framgår av 5–7 kap. SFB (jämför 4 kap. 3 § andra stycket SFB).

Den som behöver arbetshjälpmedel kan till exempel behöva ett uppehållstillstånd eller ett arbetstillstånd, och vissa villkor måste vara uppfyllda för att bidrag ska kunna betalas ut vid en utlandsvistelse.

Du kan läsa mer om de bestämmelserna för bosättningsbaserade förmåner och för arbetsbaserade förmåner i Vägledning 2017:1.

Villkoren att vara försäkrad i Sverige och att omfattas av det svenska socialförsäkringsskyddet ska vara uppfyllda både när Försäkringskassan beslutar om bidrag till arbetshjälpmedel och när Försäkringskassan ska betala ut bidraget. (Jämför Hessmark m.fl. Socialförsäkringsbalken En kommentar, 2013, kommentaren till 5 kap. 9 § och 6 kap. 6 § SFB).

Det innebär att beslut om att bevilja bidrag till arbetshjälpmedel ska innehålla återkallelseförbehåll om att den sökande beviljas bidraget under förutsättning att omständigheterna inte ändras. Om omständigheterna ändras på ett sätt som gör att villkoren för rätt till bidraget inte längre är uppfyllda, ska Försäkringskassan ändra beslutet. Läs mer om återkallelseförbehåll i kap. 7.2.2 och om ändring i kap. 7.4.

Ibland måste Försäkringskassan också ta hänsyn till olika internationella regelverk exempelvis EU:s förordningar, avtal om social trygghet samt andra avtal som Sverige har ingått med andra länder. Det kan bli aktuellt när det rör sig om en gränsöverskridande situation, det vill säga när minst två länder är inblandade. Det kan innebära att bestämmelserna i SFB ibland inte kan upprätthållas i en viss situation. Du kan läsa mer om detta i Vägledning 2017:1.

Bidrag till arbetshjälpmedel ingår i förordning 883/2004 sakområde. Skulle Försäkringskassan konstatera att en person omfattas av lagstiftningen i ett annat land enligt förordning 883/2004 kan den sökande ändå ha rätt till bidrag till arbetshjälpmedel i Sverige om personen anses vara bosatt här (artikel 17 förordning 883/2004). Detta beror på att bidrag till arbetshjälpmedel är en vårdförmån enligt förordning 883/2004. Vad det innebär kan du läsa mer om Vägledning 2017:1.

4 Bedöma rätten till bidrag till arbetshjälpmedel

Detta kapitel handlar i huvudsak om ansvarsuppdelningen för hjälpmedel, till vem bidrag kan beviljas, bedömningen av kostnaden, för vad bidrag kan beviljas och vilka förutsättningar som ska vara uppfyllda för rätt till bidrag till arbetshjälpmedel.

4.1 Ansvarsuppdelningen för hjälpmedel

Arbetshjälpmedel

30 kap. 5 § SFB

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om bidrag till sådana arbetshjälpmedel som en förvärvsarbetande försäkrad behöver som ett led i sin rehabilitering.

Förordning (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmedel

Inledande bestämmelse

1 §

Denna förordning innehåller föreskrifter om sådant bidrag till arbetshjälpmedel som avses i 30 kap. 5 § socialförsäkringsbalken.

När bestämmelserna om bidrag till arbetshjälpmedel infördes innebar det ett klargörande av det ekonomiska ansvaret för arbetshjälpmedel. Ansvaret är uppdelat så att hälso- och sjukvården ansvarar för hjälpmedel som en person med funktionsnedsättning behöver för sin dagliga livsföring och för vård och behandling. Arbetsförmedlingen svarar för bidrag till arbetshjälpmedel och liknande som behövs för att en arbetslös person ska kunna få och utföra ett arbete. Försäkringskassan svarar för motsvarande kostnader för personer med funktionsnedsättning som redan har en anställning, för egna företagare och yrkesutövare som redan är etablerade på arbetsmarknaden. (Jämför prop. 1990/91:141 s. 69 f.)

Det är arbetsgivaren som har det grundläggande ansvaret för arbetsmiljön. Detta har också kommit till uttryck i bestämmelserna eftersom det finns vissa begränsningar i bidragsrätten. Du kan läsa mer om dessa i avsnitt 4.3.1.

4.1.1 Hälso- och sjukvårdens ansvar

Hälso- och sjukvården ansvarar för hjälpmedel som personer med funktionsnedsättning behöver (8 kap. 7 § och 12 kap. 5 § Hälso- och sjukvårdslagen [2017:30]). De hjälpmedel som hälso- och sjukvården ansvarar för är hjälpmedel för vård och behandling och hjälpmedel för den dagliga livsföringen (jämför prop. 1992/93:159 s. 201, "Stöd och service till vissa funktionshindrade").

Hjälpmedel för den dagliga livsföringen är hjälpmedel som behövs för att personen själv eller med hjälp av någon annan ska kunna tillgodose personliga behov såsom att klä sig, äta, sköta sin hygien, förflytta sig, kommunicera med omvärlden, fungera i hemmet och i närmiljön, orientera sig, sköta vardagslivets rutiner i hemmet, gå i skolan, samt delta i sysselsättning och normala fritids- och rekreationsaktiviteter. (Jämför prop. 1992/93:159 s. 201)

Försäkringskassan bör utgå från dessa förarbeten vid bedömningen av om användningsområdet för hjälpmedlet är sådant att det faller inom hälso- och sjukvårdens ansvar. Behoven som framgår av förarbetena ovan ingår i den dagliga livsföringen även om dessa sker på arbetstid.

Enligt Socialstyrelsens definition är hjälpmedel för det dagliga livet en individuellt utprovad produkt som syftar till att bibehålla eller öka aktivitet, delaktighet eller självständighet genom att kompensera en funktionsnedsättning. Exempel på hjälpmedel för det dagliga livet är rollatorer, griptänger, hörapparater, förstoringssystem och applikationer för påminnelser. Ytterligare exempel på hjälpmedel för det dagliga livet är olika förflyttningshjälpmedel som till exempel rullstolar.

Innan Försäkringskassan fattar beslut om bidrag till arbetshjälpmedel ska det utredas om det är hälso- och sjukvården som ansvarar för hjälpmedlet. De ansvarar för hjälpmedlet även om det används på arbetstid, om det är ett hjälpmedel för daglig livsföring eller för vård och behandling.

Om hjälpmedlet för daglig livsföring inte är tillräckligt för att den försäkrade ska kunna utföra sina arbetsuppgifter, kan Försäkringskassan bevilja bidrag till kompletterande hjälpmedel. Dessa ska då vara särskilt anpassade för de krav som arbetet ställer. Försäkringskassan kan bevilja bidrag till kompletterande hjälpmedel oavsett vilket hjälpmedel det gäller. Eftersom det är relativt vanligt att ansökan gäller hörselhjälpmedel beskrivs det särskilt här.

Hörselhjälpmedel

Hälso- och sjukvården ansvarar för att den försäkrade har väl fungerande hörapparater för att klara sin dagliga livsföring. Men det kan finnas tillfällen när hörapparaten som den försäkrade använder för daglig livsföring inte är tillräcklig för att den försäkrade ska kunna utföra sina arbetsuppgifter. Försäkringskassan kan då bevilja bidrag till hörseltekniska hjälpmedel som antingen kompletterar en befintlig hörapparat eller för hjälpmedel som är särskilt anpassat för att den försäkrade ska kunna utföra sina arbetsuppgifter.

Rättsfall

I KRNJ mål nr 2279-09, Domsnytt 2010:22, behövde en person hörapparater både på arbetet och under övrig tid. Eftersom hörapparaterna inte var särskilt anpassade för arbetet beviljades inte bidrag för arbetshjälpmedel.

I KRNS mål nr 7315-11, Domsnytt 2012:47, gjorde kammarrätten en motsvarande bedömning när utredningen inte gav tillräckligt stöd för att den försäkrades behov av hörapparater var särskilt anknutet till arbetet, inte till livsföringen i övrigt. I det senare fallet är det regionen och inte Försäkringskassan som ska svara för hörapparaterna.

Behovet av hörseltekniska hjälpmedel får inte bero på något i arbetsmiljön som arbetsgivaren ansvarar för. Arbetsgivaren ansvarar för att oönskade ljudnivåer i arbetsmiljön dämpas.

4.1.2 Arbetsförmedlingens kostnadsansvar

Arbetsförmedlingen har ett kostnadsansvar för vissa arbetshjälpmedel. Det regleras i 3-6 §§ förordningen (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. I den här lagrutan framgår det vad som står i 3 och 4 §§.

Förordningen (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

Bidrag till hjälpmedel på arbetsplatsen

3 §

Arbetsförmedlingen får lämna ekonomiskt bidrag för köp, hyra eller reparation av arbetshjälpmedel eller andra anordningar som en person behöver för att stärka sina möjligheter att få eller behålla ett arbete. Bidraget får lämnas under förutsättning att personen behöver hjälpmedlet eller anordningen

1. som anställd,
2. som företagare eller fri yrkesutövare, eller
3. för att kunna ta del av ett arbetsmarknadspolitiskt program, arbetslivsinriktad rehabilitering eller praktisk arbetslivsorientering.

Bidrag får också lämnas för expertundersökningar som behövs för att klargöra om personen behöver ett hjälpmedel eller en anordning.

I förordningen (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmedel finns bestämmelser om bidrag till sådana arbetshjälpmedel som en förvärsarbetande försäkrad behöver som ett led i sin rehabilitering.

4 §

Bidrag till hjälpmedel på arbetsplatsen för någon som är anställd får lämnas för behov som kommer fram i samband med att anställningen börjar eller under de första 12 månaderna av anställningen. För den som är anställd i skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare eller anställd med lönebidrag får bidrag även lämnas för behov som kommer fram senare under anställningen.

Bidrag för företagare eller fria yrkesutövare får lämnas för behov som kommer fram i samband med att verksamheten påbörjas eller under verksamhetens första 12 månader.

För den som tar del av ett annat arbetsmarknadspolitiskt program, arbetslivsinriktad rehabilitering eller praktisk arbetslivsorientering får bidrag lämnas så länge som programmet, rehabiliteringen eller arbetslivsorienteringen varar.

Arbetsförmedlingens kostnadsansvar omfattar arbetshjälpmedel eller andra anordningar som en person behöver för att stärka sina möjligheter att få eller behålla ett arbete. Det gäller behov som kommer fram under de första 12 månaderna när en person är anställd. Det gäller även om personen byter arbetet utan att vara arbetslös mellan anställningarna. Arbetsförmedlingens ansvar för anställda med lönebidrag och offentligt skyddad anställning finns så länge anställningsformen pågår, även om det gått mer än 12 månader (jämför 3-4 §§ första stycket förordning [2017:462]).

Skyddat arbete hos Samhall Aktiebolag

Arbetsförmedlingen har dock inte ett kostnadsansvar för en person med skyddat arbete hos Samhall Aktiebolag, (jämför 39 § förordning [2017:462]). Samhall får i stället en merkostnadsersättning från staten för att täcka kostnaderna för hjälpmedel som en anställning av personer med funktionsnedsättning kan föra med sig.

4.1.3 Försäkringskassans kostnadsansvar för förvärvsarbetande

Försäkringskassan har kostnadsansvar för sådana arbetshjälpmedel som en förvärvsarbetande försäkrad behöver som ett led i sin rehabilitering (jämför 30 kap. 5 § SFB). Försäkringskassan har alltså ett kostnadsansvar för bidrag till arbetshjälpmedel som behövs för personer med funktionsnedsättning som redan har en anställning, för egna företagare och fria yrkesutövare som redan är etablerade på arbetsmarknaden (jämför prop. 1990/91:141 s. 70).

Flera anställningar

Om en försäkrad behöver ett arbetshjälpmedel eller en anordning på flera arbetsplatser kan Försäkringskassan bevilja bidrag till mer än en arbetsplats, om den sammanlagda arbetstiden motsvarar högst en heltidstjänst. Försäkringskassan kan alltså inte bevilja bidrag till arbetshjälpmedel när det gäller arbeten som är utöver en normal heltidstjänst. Det beror på att bidraget ska vara ett led i den försäkrades rehabilitering och att Försäkringskassans rehabiliteringsansvar som mest sträcker sig till arbete som motsvarar en heltidstjänst.

Egna företagare och fria yrkesutövare

Egna företagare och fria yrkesutövare ska vara etablerade på arbetsmarknaden för att ha rätt till bidrag till arbetshjälpmedel från Försäkringskassan (jämför prop. 1990/91:141, s. 70).

Lagens förarbeten ger ingen vägledning om när egna företagare eller fria yrkesutövare kan anses vara etablerade på arbetsmarknaden. Det finns inget krav på att den försäkrade ska få viss del av sin försörjning från verksamheten för att han eller hon ska anses vara etablerad på arbetsmarknaden. Vem som kan anses vara etablerad blir alltså en bedömningsfråga i det enskilda fallet.

När en egen företagare med anställd personal ansöker om ett arbetshjälpmedel till sig själv ska det betraktas som att det är en anställd som ansöker. När en egen företagare ansöker om bidrag till arbetshjälpmedel för en anställd ska det betraktas som att det är en arbetsgivare som ansöker.

Studerande

En person som bara studerar anses inte vara förvärvsarbetande och kan därför inte få bidrag till arbetshjälpmedel från Försäkringskassan under studietiden (jämför 1 § förordning [1991:1046]).

Om en försäkrad som förvärvsarbetar också studerar ska rätten till bidrag till arbetshjälpmedel bedömas på samma sätt som för andra förvärvsarbetande. Om den studerande har ett tillfälligt arbete under sommaren, eller bara arbetar helger och anställningstiden inte uppgår till tolv månader, har Arbetsförmedlingen kostnadsansvaret.

4.2 Till vem kan bidrag beviljas och bedömningen av kostnaden

Förordning (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmedel

2 §

Bidrag får lämnas till arbetsgivaren eller den försäkrade och får avse kostnaden för

1. att köpa eller, om det är ekonomiskt mera förmånligt, att hyra sådana arbetshjälpmedel eller anordningar på arbetsplatsen som behövs för att den försäkrade skall kunna utföra sitt arbete,
 2. expertundersökningar i ärenden om sådana anpassningsåtgärder som avses i 1, och
 3. att reparera arbetshjälpmedlet.
-

Bidrag får beviljas till kostnaden för arbetshjälpmedel eller anordningar på arbetsplatsen som behövs för att den försäkrade ska kunna utföra sitt arbete. Det gäller både när arbetsgivaren eller den försäkrade köper och hyr arbetshjälpmedel eller anordningar. De ska bara hyras om det blir billigare än att köpa dem. Det är en kostnad enligt 2 § förordningen (1991:1046) om den inte ersätts på annat sätt. Eventuell moms som arbetsgivaren eller den egna företagaren har rätt att dra av är inte en kostnad.

Försäkringskassan kan inte bevilja bidrag för arbetshjälpmedel utöver det som behövs för att den försäkrade ska kunna utföra sitt arbete, läs mer om detta i avsnitt *Omfattar offerten mer än vad som behövs?*

4.2.1 Metodstöd – utredningssamtal

Det här metodstödet handlar både om utredningen och om utredningssamtalet med den försäkrade och den försäkrades arbetsgivare.

Läs mer

Vägledning (2004:7) *Förvaltningsrätt praktiken* förklarar bland annat varför uppgifter ska dokumenteras och vad som ska dokumenteras. Där finns också metodstöd för dokumentationskrav, dokumentation i ÄHS och i pappersakt där beskrivs också utredningsskyldigheten och utredningsmetoder i försäkringsärenden.

Utredningssamtal med den försäkrade

Du ska utreda vilka arbetsuppgifter som den försäkrade har och vilka svårigheter som funktionsnedsättningen innebär när han eller hon ska utföra arbetsuppgifterna. Dokumentera det som kommer fram. Informera den försäkrade om att han eller hon måste anmäla till Försäkringskassan om förhållanden som påverkar rätten till bidraget ändras. Detta gäller oavsett om det är den försäkrade eller arbetsgivaren som ansöker om bidraget.

Använd öppna frågor som kräver lite mer omfattande beskrivningar och följdfrågor för då får du en mer heltäckande bild av situationen. Undvik alltså frågor som är ledande eller som bara kan besvaras med ja eller nej. För att utredningssamtalet ska bli så bra som möjligt, både för dig och för den försäkrade är det viktigt att du tar dig tid och planerar samtalet i förväg och tar del av underlaget i ärendet och tidigare sjukfall. Exempel på öppna frågor är följande:

- Hur ser en arbetsdag ut för dig? Vad gör du?
- Beskriv din arbetsplats (Här avses hur arbetsmiljön ser ut i nuläget)
- Vilka svårigheter har du att utföra dina arbetsuppgifter med anledning av din funktionsnedsättning?
- Finns det några arbetsuppgifter i din yrkesroll som du inte klarar av att utföra? Vilka?
- Hur har du klarat av att utföra dina arbetsuppgifter tidigare?
- Hur ofta utför du de arbetsuppgifter som är svåra på grund av funktionsnedsättningen?
- Vad har din arbetsgivare gjort för att du lättare ska kunna utföra arbetsuppgifterna?
- Vem eller vilka ska använda arbetshjälpmedlet?
- Hur kommer arbetshjälpmedlet eller anpassningen att användas?
- Har du fått någon annan förmån från Försäkringskassan för det hjälpmedel som du söker om ersättning för? Det skulle kunna vara till exempel merkostnadsersättning eller handikappersättning. Eller ersätts kostnaderna av någon annan? Om den försäkrade är egen företagare och ansöker om bidrag för ett hjälpmedel till sig själv, ska du fråga om han eller hon har rätt att göra avdrag för moms som ingår i kostnaden för hjälpmedlet.
- Hur har du löst motsvarande situationer utanför ditt arbete?
- Vilka hjälpmedel har du fått från hälso- och sjukvården? Varför är inte dessa hjälpmedel tillräckliga i ditt arbete?
- Har Arbetsförmedlingen lämnat ekonomiskt bidrag till lönekostnader till din arbetsgivare? Dvs. fråga om lönebidragsanställning respektive skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare?
- Om den försäkrade är egen företagare eller fri yrkesutövare, ställ frågor om verksamheten så att du får uppgifter om han eller hon kan anses vara etablerad på arbetsmarknaden.

Utredningssamtal med arbetsgivare

Du kan behöva kontakta arbetsgivaren för att säkerställa att det finns tillräckliga uppgifter om arbetet, och för att ta reda på vilka anpassningar som har gjorts på arbetsplatsen.

Om det är arbetsgivaren som ansöker om bidraget, ska du fråga om de har rätt att göra avdrag för moms som ingår i kostnaden för hjälpmedlet. Du ska även fråga om någon annan ersätter kostnaderna. Informera arbetsgivaren om att de måste anmäla till Försäkringskassan om förhållanden som påverkar rätten till bidraget ändras.

Med den försäkrades arbetsgivare kan du utreda till exempel:

- vilka arbetsuppgifter som den försäkrade har
- hur arbetsmiljön ser ut
- vilka anpassningar arbetsgivaren har gjort eller har för avsikt att göra på arbetsplatsen
- om hjälpmedlet eller anordningen normalt behövs i verksamheten.

Du bör även ta reda på hur arbetsgivaren ser på den försäkrades möjligheter att utföra sina arbetsuppgifter genom att ställa följande frågor:

- Vilka arbetsuppgifter klarar inte den anställda av att utföra?
- Vilka arbetsuppgifter skulle den anställda kunna utföra med arbetshjälpmedel?

4.2.2 Storleken på kostnaden och om den ersätts av annan ska vägas in

Av 2 § 1 förordning (1991:1046) får det anses framgå att man ska väga in storleken på kostnaden när man bedömer rätten till bidrag till arbetshjälpmedel. Om kostnaden som framgår av offerten inte kan anses rimlig och Försäkringskassan genom sin utredning i det enskilda fallet kan konstatera att arbetshjälpmedlet eller anordningen kan fås till en lägre kostnad kan bidraget begränsas till den lägre kostnaden. Vid bedömningen av om kostnaderna som anges i offerten är rimliga bör Försäkringskassan utgå från den kunskap som finns sedan tidigare om sådana kostnader eller annat som framgår av utredningen. Försäkringskassan ska bedöma om kostnader är rimliga även för expertundersökningar och för reparationer av arbetshjälpmedlet.

För att man ska kunna få bidrag till arbetshjälpmedel för en kostnad får den inte ersättas på något annat sätt. Om kostnaden kan ersättas på annat sätt ingår den delen inte vid bedömningen av om den försäkrade eller arbetsgivaren har rätt till bidrag till arbetshjälpmedel. Om det inte finns någon kostnad, för att den ersätts av annan, avslås ansökan.

4.2.3 Offerten

Den som ansöker om bidrag till arbetshjälpmedel behöver lämna en offert till Försäkringskassan som visar vad arbetshjälpmedlet, anordningen, expertundersökningen eller reparationen kostar.

Det är inte särskilt föreskrivet att en offert ska bifogas ansökan. Men det är den som ansöker om en förmån som i princip ska bevisa att han eller hon har rätt till det ansökan gäller och i regel behövs en offert.

I det här avsnittet kan du bland annat läsa om vilka uppgifter som bör finnas i en offert, hur Försäkringskassan tar ställning till om kostnaderna i offerten är rimliga och om offerten omfattar mer än vad som behövs.

De här uppgifterna bör finnas i en offert

Oavsett vad offerten gäller bör den innehålla följande uppgifter:

- Vilket arbetshjälpmedel, anordning, expertundersökning eller reparation som offerten gäller.
- Vilket företag avtalet ingås med.
- Total summa och uppgift om mervärdesskatt.
- Om det finns kostnader för till exempel frakt, installation och utbildning ska de vara specificerade.

Om ett arbetshjälpmedel ska repareras eller individanpassas, eller om en anordning ska individanpassas, ska materialkostnad, arbetstimmar och arbetskostnad per timme stå på offerten. Om offerten gäller en expertundersökning ska omfattningen och utförandet specificeras.

Är den totala kostnaden i offerten rimlig?

För att bedöma om den totala kostnaden i offerten är rimlig jämförs offertens totala kostnad för de bidragsberättigande posterna med vad den totala kostnaden brukar vara. När Försäkringskassan kommit fram till hur stor skillnaden är mellan kostnaden i offerten och vad den brukar vara, bedöms om skillnaden är så stor att den totala kostnaden i offerten inte är rimlig. För att den totala kostnaden ska bedömas vara rimlig så ska

skillnaden vara mindre om den totala kostnaden är ett mindre belopp än om den är ett högre belopp.

Det kan inte bedömas att kostnaden inte är rimlig bara för att Försäkringskassan anser att kostnaden för vissa arbetshjälpmedel, anordningar, expertundersökningar eller reparationer är onödigt höga. Om den totala kostnaden i offerten inte är rimlig behövs det ytterligare utredning för att kunna ta ställning till nivån på bidraget.

Om utredningen ger stöd för det kan bidragets storlek begränsas till något av följande:

- det antal timmar som en expertundersökning eller reparation brukar ta
- vad arbetshjälpmedlet eller anordningen brukar kosta
- kostnaden för ett arbetshjälpmedel eller en anordning som motsvarar den försäkrades behov.

Omfattar offerten mer än vad som behövs?

Försäkringskassan ska bara bevilja bidrag för arbetshjälpmedel, expertundersökningar och reparationer för det som den försäkrade behöver för att kunna utföra sitt arbete. Om en offert omfattar mer än det, ska den sökande ges möjlighet att komplettera utredningen med uppgifter om hur mycket ett arbetshjälpmedel kostar som bara omfattar det som behövs för att den försäkrade ska kunna utföra sitt arbete.

Vilket underlag kommer att ligga till grund för beslutet?

Försäkringskassan ska fatta beslut enligt det underlag som visar den lägsta totala kostnaden. Det gäller bara under förutsättning att det underlaget täcker de behov som den försäkrade har för att kunna utföra sitt arbete.

Om underlaget är ofullständigt

Om offerten inte innehåller alla uppgifter som Försäkringskassan behöver, ska en komplettering begäras från den sökande som ska informeras om vad som händer om han eller hon inte kommer in med uppgifterna. Om de uppgifter som behövs inte kommer in ska ansökan antingen avslås eller avvisas.

Skyldigheten att avvisa en ansökan är dock begränsad till fall där det, trots vägledning från Försäkringskassans sida, inte går att få fram uppgifter så att en meningsfull prövning överhuvudtaget är möjlig. När det finns en möjlighet att göra en materiell prövning ska ansökan i stället bifallas eller avslås. (Prop. 2008/09:200 s. 553f., "Socialförsäkringsbalk")

Läs mer

Du kan läsa mer om när det kan vara aktuellt att avvisa en ansökan i vägledning (2004:7) *Förvaltningsrätt i praktiken*.

Metodstöd – kompletterande utredning om kostnader

Kontakta den sökande om offerten saknar de uppgifter som bör finnas, och begär att han eller hon ska komplettera offerten inom en viss tid. Offerten kan till exempel behöva kompletteras om det inte går att utläsa vilket hjälpmedel, vilken undersökning eller reparation som offerten gäller. Informera den sökande om vad som blir följden om han eller hon inte kommer in med de uppgifter som saknas. Om den sökande inte kommer in med dessa uppgifter är underlaget ofullständigt.

Du kan behöva begära en komplettering även om det inte saknas uppgifter i offerten. Det kan till exempel vara om antalet timmar som expertundersökningen eller reparationen beräknas ta verkar vara orimligt många utifrån hur lång tid sådana brukar ta. I så fall begär du en komplettering från den sökande och beskriver vilka uppgifter

som behövs. Det kan till exempel vara vad som ska göras, hur lång tid det beräknas ta och varför det i detta fall beräknas ta längre tid än vad en expertundersökning eller reparation brukar ta. Om det behövs gör du på samma sätt om kostnaden för ett arbetshjälpmedel inte är rimlig utifrån vad ett sådant arbetshjälpmedel brukar kosta. Om offerten gäller ett arbetshjälpmedel som omfattar mer än vad som behövs för att den försäkrade ska kunna utföra sitt arbete, ska du ge den sökande möjlighet att komplettera utredningen. Utredningen ska kompletteras med vad ett arbetshjälpmedel kostar som är tillräckligt för att den försäkrade ska kunna utföra sitt arbete.

När kompletteringen kommer in till Försäkringskassan ska du bedöma om underlaget är tillräckligt för att fatta beslut. Om du har begärt att den försäkrade ska komplettera offerten med en precisering om varför expertundersökningen eller reparationen kommer att ta längre tid än normalt, så ska du ta reda på om det finns en förklaring till att den gör det. Du gör på samma sätt om priset för arbetshjälpmedlet inte är rimligt. Om det finns en rimlig och godtagbar förklaring, kan beslut fattas enligt vad som anges i offerten. Om det inte finns en godtagbar förklaring, får du bedöma om du behöver ytterligare utredning innan du kan avgöra vad du kan godta. Du kan t.ex. utreda vad ett sådant arbetshjälpmedel brukar kosta.

Om du har begärt att den sökande ska komplettera utredningen med vad ett arbetshjälpmedel kostar som är tillräckligt för att den försäkrade ska kunna utföra sitt arbete, ska du kontrollera att du har alla uppgifter som behövs. Om de uppgifter som behövs finns, ska du kontrollera att kostnaden för arbetshjälpmedlet är rimlig. Om du inte har alla uppgifter som behövs, eller om kostnaden inte är rimlig, ska du bedöma om ärendet behöver utredas ytterligare. Du kan t.ex. utreda vad ett sådant arbetshjälpmedel som motsvarar den försäkrades behov brukar kosta.

4.2.4 Vad är ett arbetshjälpmedel som Försäkringskassan kan bevilja bidrag till?

Det finns ingen klar definition av vad som är ett arbetshjälpmedel, utan det måste bedömas i varje enskilt ärende. Detta betyder att det som är ett arbetshjälpmedel för en person inte behöver vara det för en annan.

För att bedöma vad som är ett arbetshjälpmedel som Försäkringskassan kan bevilja bidrag till måste hälso- och sjukvårdens och Arbetsförmedlingens ansvar utredas. Läs mer om hälso- och sjukvårdens ansvar och Arbetsförmedlingens kostnadsansvar i avsnitt 4.1.1 och 4.1.2. Dessutom är bidragsrätten omgärdad av ytterligare begränsningar, läs mer om dem i avsnitt 4.3.

Kostnader för utbildning

Om den försäkrade behöver utbildning i att använda hjälpmedlet i samband med att hjälpmedlet anskaffas eller uppgraderas kan Försäkringskassan lämna bidrag till det.

Om det finns kostnader för utbildning ska dessa beaktas vid bedömningen av om kostnaden är rimlig. Bedömningen av om kostnaden är rimlig ska göras utifrån den totala kostnaden i offerten se avsnitt *Är den totala kostnaden i offerten rimlig?*

Kostnader för leverans

I bidrag för arbetshjälpmedel ingår också sådana kostnader som uppstår för den sökande när arbetshjälpmedlet levereras, till exempel frakt och installation. Om det finns sådana kostnader ska dessa också beaktas när det bedöms om kostnaden är rimlig. Bedömningen av om kostnaden är rimlig ska göras utifrån den totala kostnaden i offerten, se avsnitt *Är den totala kostnaden i offerten rimlig?*

Kostnader för översättning av facklitteratur till synskadade

En försäkrad som arbetar kan få bidrag till översättning av facklitteratur till DAISY, E-text eller punktskrift. Översättning av facklitteratur räknas som arbetshjälpmedel under

förutsättning att den nya kunskapen behövs för att den försäkrade ska kunna utföra sitt arbete och kunna följa den utveckling som normalt sker inom arbetsområdet.

Myndigheten för tillgängliga medier säljer bland annat facklitteratur till personer med läsnedsättning och kan låna ut litteratur till studenter genom andra bibliotek. Mer information finns på www.mtm.se.

4.2.5 Vad är en arbetsplats?

Bidrag får beviljas till arbetshjälpmedel eller till anordningar på arbetsplatsen (2 § 1 förordning [1991:1046]). En arbetsplats behöver inte vara en lokal som arbetsgivaren tillhandahåller. Vad som kan anses utgöra en arbetsplats blir en bedömning i det enskilda fallet. För att betraktas som en arbetsplats måste dock arbetet utföras på denna plats.

Rättsfall

Kammarrätten i Stockholm fann i KRNS mål nr 1904-2000 att en bil inte kan anses vara en arbetsplats eller ett arbetshjälpmedel för en tolk. Målet gällde en kvinna som arbetade som tolk. Hon hade en egen firma och ansökte om bidrag för att elsanera sin bil. Försäkringskassan avlog ansökan. Kammarrätten fann att bilen inte kunde anses vara kvinnans arbetsplats i hennes arbete som tolk. Den kunde inte heller anses vara ett arbetshjälpmedel på arbetsplatsen i hennes tolkverksamhet. Det fanns därför inte förutsättningar för att bevilja henne bidrag till elsanering av bilen.

4.2.6 Om arbetshjälpmedlet eller anordningen behövs

Försäkringskassan ska alltid ta ställning till om arbetshjälpmedlet eller anordningen på arbetsplatsen behövs för att den försäkrade ska kunna utföra sitt arbete (2 § 1 förordning [1991:1046]).

Det behöver finnas ett medicinskt underlag för att Försäkringskassan ska kunna ta ställning till om den försäkrade behöver arbetshjälpmedlet eller anordningen på arbetsplatsen. Det medicinska underlaget ska ge stöd för att den försäkrades aktivitetsbegränsning leder till att arbetshjälpmedel eller anordningar på arbetsplatsen behövs för att han eller hon ska kunna utföra sitt arbete.

Det är inte särskilt föreskrivet att ett medicinskt underlag ska bifogas ansökan. Men det är den som ansöker om en förmån som i princip ska bevisa att han eller hon har rätt till det ansökan gäller och i regel behövs ett medicinskt underlag.

När Försäkringskassan ska utreda om arbetshjälpmedlet eller anordningen behövs för att den försäkrade ska kunna utföra sitt arbete kan en sådan utredning eller delar av den redan vara genomförd. Till exempel företagshälsovård eller hälso- och sjukvården, exempelvis om det gäller hörselhjälpmedel. Arbetsgivaren kan också ha gjort en utredning på arbetsplatsen. Ibland söker flera anställda på en arbetsplats bidrag till samma typ av hjälpmedel. Handläggaren ska då göra en utredning i varje enskilt ärende. Även om flera personer har samma arbetsuppgifter och samma funktionsnedsättning så innebär det inte automatiskt att de har samma rätt till bidrag.

Utreda och utvärdera medicinsk information

Som en del av beslutsunderlaget behöver Försäkringskassan ett medicinskt underlag som bör innehålla

- diagnos enligt ICD-10 med diagnoskod, om det finns en diagnos
- uppgifter om funktionsnedsättningen

- uppgifter om aktivitetsbegränsningen.

Försäkringskassan ska bedöma om uppgifterna som finns i ärendet är tillräckliga, eller om det behövs ytterligare uppgifter för att kunna bedöma rätten till bidrag till arbetshjälpmedel.

Metodstöd – muntlig konsultation eller skriftligt yttrande av försäkringsmedicinsk rådgivare

En försäkringsmedicinsk rådgivare är expert inom försäkringsmedicin. Den försäkringsmedicinska rådgivaren ska hjälpa dig som är försäkringsutredare att förstå och analysera informationen som finns i det medicinska underlaget. Det innebär att den försäkringsmedicinska rådgivaren kan hjälpa till att analysera hur informationen om den försäkrades medicinska tillstånd, funktion och förmåga till aktivitet hänger samman. Du kan till exempel behöva hjälp om du är osäker på om det finns stöd i underlaget för de angivna aktivitetsbegränsningarna, eller hur aktivitetsbegränsningarna hänger samman med den sjukdom och de funktionsnedsättningar som anges.

Den försäkringsmedicinska rådgivaren ska också stödja en generell kompetensutveckling i medicinska frågor. Det kan vara till exempel om du behöver fördjupad kunskap om diagnos eller funktionsnedsättning. Det kan också komma fram i dialog med den försäkringsmedicinska rådgivaren att de medicinska underlagen behöver kompletteras. Du kan då få råd om vad som behöver kompletteras och hur frågorna i begäran ska formuleras.

När du behöver hjälp att förstå det medicinska underlaget av en försäkringsmedicinsk rådgivare kan du få en muntlig konsultation eller ett skriftligt yttrande.

Muntlig konsultation

En muntlig konsultation är när du som är försäkringsutredare har ett samtal med den försäkringsmedicinska rådgivaren. Efter samtalet dokumenterar du tillsammans med den försäkringsmedicinska rådgivaren vad som kommit fram under rådgivningen, använd Wimimall 15892. Inför en muntlig konsultation måste du bedöma om det är nödvändigt att den försäkringsmedicinska rådgivaren tar del av handlingar innan konsultationen.

Skriftligt yttrande

Ibland kan analysen av det medicinska underlaget vid en muntlig konsultation resultera i att det behövs ett skriftligt yttrande från den försäkringsmedicinska rådgivaren. Använd då Wimimall 15701 och formulera dina frågor där.

Läs mer

Läs mer om dokumentation, sekretess och dataskyddsförordningen i vägledning (2004:07) *Förvaltningsrätt i praktiken*.

4.2.7 Expertundersökning

Förordning (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmedel

2 §

Bidrag får lämnas till arbetsgivaren eller den försäkrade och får avse kostnaden för

[...]

2. expertundersökningar i ärenden om sådana anpassningsåtgärder som avses i 1, och

[...]

Den försäkrade eller arbetsgivaren kan få bidrag till en expertundersökning i ärenden om bidrag till sådana arbetshjälpmedel som behövs för att den försäkrade ska kunna utföra sitt arbete. Försäkringskassan ska bedöma om kostnaderna är rimliga för expertundersökningar som den sökande begär bidrag för, se avsnitt *Är den totala kostnaden i offerten rimlig?*

Extern kompetens

Försäkringskassan kan i sin utredning använda sig av den kompetens som finns hos hälso- och sjukvården för bedömning, utprovning m.m. När det gäller arbetshjälpmedel inom lantbruk, kan länsstyrelsens lantbruksenhet bidra med råd och expertkunskaper. Även Arbetsmiljöverket kan bidra med kompetens om vilka anpassningar som normalt behövs på en arbetsplats och vad som kan ses som individuella anpassningar som ligger utanför arbetsgivarens normala ansvar. När arbetsgivaren eller företagshälsovården har teknisk kompetens är det naturligt att arbetsgivaren själv genomför den utredning som behövs.

4.2.8 Reparation

Förordning (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmedel

2 § Bidrag får lämnas till arbetsgivaren eller den försäkrade och får avse kostnaden för

[...]

3. att reparera arbetshjälpmedlet.

För att bidrag till kostnader för att reparera arbetshjälpmedlet ska beviljas krävs att det är fråga om ett arbetshjälpmedel enligt förordning (1991:1046). Att Försäkringskassan tidigare har beviljat bidrag till hjälpmedlet är således inte tillräckligt. Om Försäkringskassan bedömer att hjälpmedlet inte längre är att anse som ett arbets-hjälpmedel ska ansökan om bidrag till reparation avslås.

När ansökan om bidrag till arbetshjälpmedel gäller kostnader för att reparera arbets-hjälpmedlet ska handläggaren ta reda på om det finns någon garanti eller försäkring som kan täcka den kostnaden. Försäkringskassan ska bedöma om kostnaderna är rimliga för de reparationer som den sökande begär bidrag för, se avsnitt *Är den totala kostnaden i offerten rimlig?*

Försäkringskassan kan bevilja bidrag för reparation av ett arbetshjälpmedel utan att tidigare ha beviljat bidrag till hjälpmedlet om Arbetsförmedlingen har bekostat arbetshjälpmedlet.

Enligt Försäkringskassans allmänna råd till 2 § 3 i förordning (1991:1046) bör med reparation inte avses service eller underhåll som till exempel byte av batterier (Försäkringskassans allmänna råd [FKAR 2009:2] om arbetshjälpmedel).

Samma bör gälla även om batteriet är inbyggt och behöver bytas på en verkstad.

4.3 Till vad kan bidrag inte beviljas?

Förordning (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmedel

3 §

Bidrag får inte lämnas för

1. att skaffa ett hjälpmedel eller en anordning som normalt behövs i verksamheten eller som krävs för att arbetsmiljön ska vara tillfredsställande, eller
2. reparation av en fast anordning, en maskin eller en byggnad.

Bidrag får inte heller lämnas för kostnader för hjälpmedel eller en anordning som kan ersättas genom annat statligt bidrag.

Begränsningarna i bidragsrätten enligt 3 § 1 förordning (1991:1046) bottnar båda i den grundläggande tanken att det allmänna inte bör lämna bidrag till sådana arbetshjälpmedel som arbetsgivaren har en skyldighet att införskaffa eller som annars utgör vanligt förekommande utrustning i en verksamhet av det aktuella slaget, oavsett om det på arbetsplatsen arbetar någon med särskilt behov av att ha tillgång till hjälpmedlet för att alls kunna utföra sitt arbete (jämför HFD 2017 ref. 6).

4.3.1 Vad är ett hjälpmedel eller en anordning som normalt behövs i verksamheten eller som krävs för att arbetsmiljön ska vara tillfredsställande?

HFD fann att med uttrycket "normalt behövs" får förstås att hjälpmedlet är vanligt förekommande i verksamheter av det aktuella slaget (HFD 2017 ref. 6). HFD bekräftar alltså att prövningen av vad som normalt behövs i verksamheten ska utgå från om hjälpmedlet eller anordningen är vanligt förekommande inom branschen och därför kan ses som normal utrustning. Bedömningen av "normalt förekommande" ska göras utifrån ett fullgott beslutsunderlag. (Domsnytt 2017:012)

När det gäller den begränsning i bidragsrätten som följer av arbetsgivarens ansvar för en tillfredsställande arbetsmiljö framhöll HFD den grundläggande skyldigheten att utforma arbetsmiljön på ett lämpligt sätt som följer av arbetsmiljölagens (1977:1160) bestämmelser. Begränsningen av bidragsrätten med hänsyn till det generella arbetsmiljöansvaret bör vara densamma oavsett om det är fråga om en ensamföretagare eller en anställd. (Jämför HFD 2017 ref. 6). HFD har alltså bekräftat att det generella arbetsmiljöansvaret är detsamma oavsett om det är fråga om en ensamföretagare eller en anställd, jämför Domsnytt 2017:012.

För att bedöma rätten till bidrag till arbetshjälpmedel måste alltså Försäkringskassan utreda hur långt arbetsgivarens ansvar sträcker sig i det enskilda fallet mot bakgrund av arbetsmiljölagens bestämmelser och gällande arbetsmiljöbestämmelser i övrigt. Det måste göras en utredning utifrån gällande författningar på arbetsmiljöområdet i det enskilda fallet utifrån vad ansökan gäller eftersom arbetsmiljöansvaret kan förändras

över tid. Se Domsnytt 2017:012. Det finns exempelvis föreskrifter om belastningsergonomi, ensamarbete, arbetsplatsens utformning, arbetsanpassning och rehabilitering osv.

Försäkringskassan kan i tveksamma fall ta stöd av Arbetsmiljöverket i bedömningen av vilka skyldigheter arbetsgivare har att anpassa en arbetsplats. Arbetsmiljöverket utövar tillsyn över arbetsmiljölagens tillämpning.

Av 2 kap. 1 § första stycket arbetsmiljölagen framgår att arbetsmiljön ska vara tillfredsställande med hänsyn till arbetets natur och den sociala och tekniska utvecklingen i samhället. Bestämmelsen ger uttryck för att arbetsmiljöansvaret förändras över tid och att arbetsmiljön ska förbättras i takt med de möjligheter som utvecklingen ger (jämför prop. 1976/77:149 s. 220).

Enligt paragrafens andra stycke ska arbetsförhållandena anpassas till människors olika förutsättningar i fysiskt och psykiskt avseende. I detta ligger att åtgärder ska vidtas för att hindra belastning som kan undvikas genom olika slag av tekniska anordningar och genom riktig utformning av arbetsmetoder och arbetsredskap (a. prop. s. 224).

Arbetsgivaren har enligt 3 kap. 3 § andra stycket en skyldighet att ta hänsyn till den enskilde arbetstagarens särskilda förutsättningar för arbetet genom att anpassa arbetsförhållandena eller vidta andra lämpliga åtgärder. Detta gäller inte bara för att förebygga ohälsa utan även för att underlätta rehabilitering (prop. 1990/91:140 s. 46).

I förarbetena betonas också att kraven på arbetsmiljön inte kan sänkas med hänsyn till den enskilde arbetsgivarens förutsättningar i ekonomiskt eller annat avseende (prop. 1976/77:149 s. 254).

Någon klar avgränsning av vad som faller inom arbetsgivarens ansvar är inte möjlig att göra. Arbetsgivarens möjligheter att anpassa arbetsvillkoren har ökat genom den tekniska utvecklingen och genom bättre kunskaper på rehabiliteringsområdet. Det måste också avspeglas i vad man kan kräva av arbetsgivaren. (Prop. 1990/91:140 s. 47)

Arbetsgivaren är skyldig att se till att arbetsplatsen, maskiner och annan utrustning är ergonomiskt lämpligt utformade. Höj- och sänkbara skrivbord och ergonomiskt anpassade skrivbordsstolar är därför att anse som normal utrustning och Försäkringskassan ska inte bevilja bidrag för inköp av denna typ av utrustning. (Prop. 1990/91:141 s. 83)

Högsta förvaltningsdomstolen har funnit att om det aktuella hjälpmedlet eller anordningen varken krävs för att arbetsmiljön ska vara tillfredsställande eller är något som normalt behövs i verksamheten saknar det för rätten till bidrag betydelse om hjälpmedlet på något sätt har individanpassats (jämför HFD 2017 ref. 6 I).

HFD klargör att någon prövning av om hjälpmedlet är individanpassat inte behöver göras i de situationer då

- det aktuella hjälpmedlet varken krävs för att arbetsmiljön ska vara tillfredsställande eller
- är något som normalt behövs i verksamheten.

I dessa situationer kan bidrag till arbetshjälpmedlet alltså lämnas.

Om det aktuella hjälpmedlet däremot krävs för att arbetsmiljön ska vara tillfredsställande eller normalt behövs i verksamheten ska det göras en prövning av om arbetstagaren behöver särskilda individanpassade arbetshjälpmedel som inte omfattas av vanliga arbetsmiljöhänsyn för att arbetsmiljön ska vara tillfredsställande eller vad som normalt behövs i verksamheten. För ett arbetshjälpmedel som enbart fyller denna funktion kan bidrag inte lämnas, om hjälpmedlet inte har individanpassats på ett sådant sätt som går

utöver vad som krävs för att arbetsmiljön ska vara tillfredsställande eller vad som normalt behövs i verksamheten. (Domsnytt 2017:012)

Metodstöd – bedöma rätten till bidrag 3 § 1 förordning (1991:1046)

Bedömningen av rätten till bidrag bör ske i olika steg.

- Är hjälpmedlet sådant som normalt behövs i verksamheten?
- Krävs hjälpmedlet för att arbetsmiljön ska vara tillfredsställande?

Om du svarar nej på båda frågorna kan bidrag till arbetshjälpmedlet lämnas även om det inte är individanpassat.

Om du svarar ja på någon av frågorna ska du pröva om hjälpmedlet behöver individanpassas. Om du kommer fram till att hjälpmedlet inte behöver individanpassas kan bidrag till arbetshjälpmedel inte lämnas. Om du kommer fram till att hjälpmedlet behöver individanpassas kan bidrag lämnas om individanpassningen går utöver vad som krävs för att arbetsmiljön ska vara tillfredsställande eller vad som normalt behövs i verksamheten.

(Domsnytt 2017:012)

För att utreda om individanpassningen ingår i arbetsmiljöansvaret eller om det är något som normalt behövs i verksamheten kan du behöva komplettera med uppgifter från t.ex. Arbetsmiljöverket eller branschorganisationer.

4.3.2 Kostnader som kan ersättas genom annat statligt bidrag

Det finns ytterligare begränsningar i bidragsrätten genom att bidrag inte får lämnas för kostnader för hjälpmedel eller en anordning som kan ersättas genom annat statligt bidrag (jämför 3 § andra stycket). Det kan till exempel vara om statligt stöd i form av lånegaranti och statsbidrag kan beviljas enligt förordningen (1978:250) om statligt stöd till jordbrukets rationalisering. Det räcker alltså att det finns ett sådant bidrag som kan ersätta hjälpmedlet eller anordningen, det behöver inte vara beviljat för att man ska ta hänsyn till detta vid bedömningen av rätten till bidrag till arbetshjälpmedel. Se 4.3.5 om det gäller ett hjälpmedel som arbetsskadeförsäkringen kan ersätta.

4.3.3 Resekostnader

Resekostnader som den försäkrade har i samband med en utredning om bidrag till arbetshjälpmedel kan inte täckas genom bidrag till arbetshjälpmedel. Om utredningen ingår som en del i en rehabiliteringsplan och den försäkrade är berättigad till rehabiliteringsersättning är det däremot möjligt att bevilja särskilt bidrag till den försäkrade enligt de regler som gäller i förordningen (1991:1321) om rehabiliteringsersättning.

Resekostnader som kan uppstå för arbetsgivaren kan inte heller ersättas.

Läs mer

Det finns en beskrivning i Vägledning 2015:1 *Sjukpenning, rehabilitering och rehabiliteringsersättning* om vad som gäller rehabiliteringsersättning under utbildning eller annan åtgärd.

4.3.4 Hjälpmedel inom arbetsskadeförsäkringen

Den som har fått en arbetsskada godkänd kan i vissa fall få ersättning för nödvändiga kostnader för särskilda hjälpmedel (40 kap. 11 § SFB).

Se närmare om detta i Vägledning 2003:4 Förmåner vid arbetsskada.

Om en försäkrad som fått en arbetsskada godkänd ansöker om bidrag till arbets-hjälpmedel enligt förordningen (1991:1046) ska ansökan hanteras på samma sätt som andra ansökningar om bidrag till arbetshjälpmedel.

Men om behovet av hjälpmedel har sin grund i en godkänd arbetsskada kan den försäkrade redan ha fått ersättning. Ersättning för särskilda hjälpmedel lämnas för sådana hjälpmedel som är avsedda att ersätta förlorade kroppsfunctioner och som ska användas i den dagliga livsföringen. Redan på denna grund, dvs. att det är fråga om ett hjälpmedel som används i den dagliga livsföringen, bör Försäkringskassan kunna konstatera att det inte faller inom ramen för Försäkringskassans kostnadsansvar för arbetshjälpmedel. Skulle den försäkrade ha fått sådan ersättning och om den ersätter kostnaden som ansökan om bidrag till arbetshjälpmedel gäller ska detta beaktas vid bedömningen av rätten till bidrag till arbetshjälpmedel, se avsnitt 4.3.2. Skulle ersättning för särskilda hjälpmedel kunna ersätta kostnaden som ansökan om bidrag till arbetshjälpmedel gäller ska detta beaktas vid bedömningen av rätten till bidraget, se avsnitt 4.3.2.

5 Beräkningen av bidragets storlek

Detta kapitel handlar om beräkningen av bidragets storlek.

5.1 Bidragets storlek

Förordning (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmedel

4 §

Arbetsgivaren och den försäkrade kan vardera få bidrag med högst 50 000 kronor. Bidrag till datorbaserade hjälpmedel får dock beviljas med högre belopp än 50 000 kronor. Om det finns synnerliga skäl, kan Försäkringskassan medge att bidrag även i ett annat fall lämnas med ett högre belopp.

[...]

Arbetsgivaren och den försäkrade kan vardera få bidrag med högst 50 000 kronor. Men bidrag till datorbaserade hjälpmedel eller om det i annat fall finns synnerliga skäl kan beviljas med ett högre belopp än 50 000 kronor.

När vi beräknar bidragets storlek ingår inte sådana kostnader som ersätts av annan. Om den sökande har rätt att göra avdrag för moms, ska inte heller momsens ingå.

Det finns inte någon beskrivning av vad datorbaserat hjälpmedel är i författningstexten. Försäkringskassan anser att viss ledning vid bedömningen kan hämtas från betänkandet SOU 2004:83, Hjälpmedel, del. 2 (s. 231 och 359). Där står det bland annat att vad som är ett datorbaserat hjälpmedel förändras i takt med den tekniska utvecklingen. I betänkandet konstateras att IT-hjälpmedel och datorbaserade hjälpmedel kan bestå av hårdvara, mjukvara och digitala tjänster. Som exempel på vilka nya möjligheter datorer har inneburit nämns informationsåtkomst genom punktskriftsdisplay och syntetiskt tal, ett nytt talbokssystem, digitala hörapparater, bild- och texttelefoni, mottagning och uppläsning av taltidningar och talböcker.

Det finns inte någon beskrivning av vad synnerliga skäl är i författningstexten. Vad som är synnerliga skäl måste alltid bedömas i det enskilda fallet. När begreppet synnerliga skäl används i författningstext innebär det att lagstiftaren har gett ett utrymme för att frångå en huvudregel.

Rättsfall

Kammarrätten har i en dom funnit att det fanns synnerliga skäl för att bevilja bidrag med ett högre belopp. Det högre beloppet beviljades för ett hjälpmedel som var en förutsättning för att den försäkrade över huvud taget skulle kunna arbeta med administrativa datorbaserade uppgifter, i vart fall över tid. Det fanns också en risk för att den försäkrade skulle sägas upp om den försäkrade inte kunde utföra sina administrativa uppgifter. (KRNJ:s mål nr 3088-10, Domsnytt 2011:38).

HFD fann att ett hjälpmedel som innebär en produktivitetshöjning eller annan rationalisering av verksamheten i sig inte utesluter att bidrag kan ges. En annan sak är att sådana omständigheter kan få betydelse vid beräkningen av bidragets storlek (jämför prop. 1990/91:141 s. 69 f.). (HFD 2017 ref. 6, Domsnytt 2017:012)

5.2 Bidrag till arbetsgivaren

Förordning (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmedel

4 §

[...]

Bidrag till arbetsgivaren lämnas med hälften av den kostnad för hjälpmedlet eller anordningen som överstiger 10 000 kronor. Om det finns särskilda skäl och det har avgörande betydelse för om en försäkrad skall kunna ha kvar sitt arbete, får dock bidrag lämnas för mer än hälften av kostnaden.

[...]

Bidrag till arbetsgivare beviljas med hälften av den kostnad för hjälpmedlet eller anordningen som överstiger 10 000 kronor.

Om det finns särskilda skäl och det har avgörande betydelse för om en försäkrad ska kunna ha kvar sitt arbete kan bidrag beviljas med mer än hälften av kostnaden.

Det är alltså två skilda förutsättningar som ska vara uppfyllda för att bidrag ska lämnas för mer än hälften av den kostnad som överstiger 10 000 kr. Dels ska det finnas särskilda skäl, dels ska bidraget ha avgörande betydelse för att arbetstagaren ska kunna ha kvar sitt arbete.

Rättsfall

Kammarrätten har i en dom (KRNS 3136-15 och 3137-15) uttalat att de särskilda skälen kan vara kopplade till omständigheter antingen hos arbetstagaren eller hos arbetsgivaren. Det kan exempelvis röra sig om att arbetstagaren har särskilda svårigheter att få annat arbete eller att arbetstagaren har en unik kompetens som arbetsgivaren behöver. Kammarrätten ger exempel på vad som skulle kunna utgöra särskilda skäl men dessa ska inte ses som en uttömmande beskrivning utan i varje enskilt fall där frågan om särskilda skäl aktualiseras ska man göra en individuell bedömning. (KRNS 3136-15 och 3137-15 samt Domsnytt 2015:036)

5.3 Bidrag till den försäkrade

Förordning (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmedel

4 §

[...]

Bidrag till den försäkrade lämnas för hela kostnaden, om hjälpmedlet eller anordningen saknar värde för någon annan än den försäkrade. I andra fall lämnas bidrag med lägst halva kostnaden.

Bidrag till den försäkrade beviljas för hela kostnaden, om hjälpmedlet eller anordningen saknar värde för någon annan än den försäkrade. I andra fall beviljas bidrag med lägst hälften av kostnaden. (4 § sista stycket förordning [1991:1046] och RÅ 1998 ref. 21)

Även om hjälpmedlet eller anordningen saknar värde för någon annan kan bidrag endast beviljas upp till beloppsgränsen 50 000 kronor. I vissa fall kan ett högre bidrag beviljas, se avsnitt 5.1.

5.4 Bidrag till arbetsgivaren och den försäkrade samtidigt

Om bidrag beviljas till både arbetsgivaren och den försäkrade samtidigt, men för olika arbetshjälpmedel, beräknas bidraget för var och en så som beskrivits ovan. Enligt Försäkringskassans allmänna råd till 4 § förordning (1991:1046) bör beloppsgränserna i bestämmelsen avse varje arbetshjälpmedel för sig när en försäkrad eller arbetsgivare ansöker om flera arbetshjälpmedel (Försäkringskassans allmänna råd [FKAR 2009:2] om arbetshjälpmedel).

5.5 Metodstöd – beräkningen av bidrag till arbetshjälpmedel

Utifrån utredningen väger du som handläggare samman underlaget och bedömer storleken på bidraget till arbetshjälpmedel.

Vid beräkningen av bidragets storlek måste du bland annat ta ställning till följande:

- Är det ett datorbaserat hjälpmedel? Finns det i annat fall synnerliga skäl att bevilja ett högre belopp?
- Om det är arbetsgivaren som ansöker om bidrag med mer än hälften av kostnaden, finns det särskilda skäl och har det avgörande betydelse för om en försäkrad ska kunna ha kvar sitt arbete?
- Om det är den försäkrade som ansöker om bidrag, saknar hjälpmedlet eller anordningen värde för någon annan än den försäkrade?
- Om hjälpmedlet eller anordningen innebär en produktivitetshöjning eller annan rationalisering av verksamheten

Vid vissa tillfällen kan du om det är den försäkrade som ansöker om bidraget diskutera med arbetsgivaren om denne kan ta viss del av kostnaden, till exempel i situationer då kostnaden för hjälpmedlet överstiger taket på 50 000 kronor i bidrag.

6 Utredningsskyldighet, bevisbörda och beviskrav

Detta kapitel handlar om Försäkringskassans utredningsskyldighet, om bevisbörda och beviskrav samt om helhetsbedömningen av ärendet.

Försäkringskassans utredningsskyldighet regleras i både FL och SFB.

Läs mer

Läs mer i vägledning (2004:7) *Förvaltningsrätt i praktiken* om vad som gäller generellt i frågor om utredningsskyldighet, bevisbörda och beviskrav i Försäkringskassans förmånsärenden.

9 § FL

Ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. Handläggningen ska vara skriftlig. Myndigheten får dock besluta att handläggningen helt eller delvis ska vara muntlig, om det inte är olämpligt.

23 § FL

En myndighet ska se till att ett ärende blir utrett i den omfattning som dess beskaffenhet kräver. En enskild part som inleder ett ärende ska medverka genom att så långt som möjligt ge in den utredning som parten vill åberopa till stöd för sin framställning. Om det behövs ska myndigheten genom frågor och påpekanden verka för att parten förtydligar eller kompletterar framställningen.

110 kap. 13 § SFB

Den handläggande myndigheten ska se till att ärendena blir utredda i den omfattning som deras beskaffenhet kräver. Den enskilde är skyldig att lämna de uppgifter som är av betydelse för bedömningen av frågan om ersättning eller i övrigt för tillämpningen av denna balk. För sådant uppgiftslämnande gäller även 4 § andra stycket, om inte särskilda skäl talar mot det.

6.1 Försäkringskassans utredningsskyldighet

Utredningsskyldigheten regleras i förvaltningslagen och i 110 kap. SFB. Försäkringskassan har enligt bestämmelserna en omfattande utredningsskyldighet, vilket innebär att det är vi som har det yttersta ansvaret för att underlaget i ärendet blir sådant att det är möjligt att fatta ett beslut som överensstämmer med de faktiska förhållandena (ett materiellt riktigt beslut). De förhållanden som behöver utredas hör ihop med de villkor som ska vara uppfyllda för att kunna bevilja bidrag till arbetshjälpmedel.

Utredningsskyldigheten innebär dock inte att Försäkringskassan i varje ärende behöver sköta utredningen helt själv, utan den sökande har ett ansvar att medverka i utredningen så att de uppgifter som har betydelse för bidraget kommer in till Försäkringskassan. I ärenden om bidrag till arbetshjälpmedel kan sådana uppgifter vara uppgifter om funktionsnedsättningen eller sjukdomen (medicinskt underlag), kostnader för arbetshjälpmedlet (offert) och uppgift om yttrande från den berörda arbetstagarorganisationen (om det är arbetsgivaren som är den sökande).

Om den sökande inte kommer in med tillräckliga uppgifter ingår det i vår utredningsskyldighet att på ett tydligt sätt tala om hur den sökande kan komplettera eller förtydliga. Det ingår också att ställa frågor till den sökande, eller till andra som kan ha relevanta uppgifter att lämna.

Försäkringskassan ska utreda ärendet tills det är tydligt hur det faktiskt förhåller sig med de omständigheter som har betydelse för rätten till bidrag till arbetshjälpmedel. Utredningen är tillräcklig när vi har de uppgifter som behövs och när vi har följt upp de indikationer som finns som kan ha betydelse för ärendet. Det är först då som Försäkringskassan kan fatta ett materiellt riktigt beslut.

6.2 Ärendets beskaffenhet påverkar utredningsskyldigheten

Vilka utredningsåtgärder som är aktuella beror på ärendets beskaffenhet. Med ärendets beskaffenhet menas vad ärendet handlar om, dess karaktär, omständigheterna i det enskilda fallet och den sökandes förutsättningar att bevaka sina intressen. Det är viktigt att vi i varje enskilt ärende bedömer hur omfattande utredningsåtgärder som krävs från Försäkringskassan eftersom det ena ärendet inte är det andra likt.

6.3 Så påverkar bevisbördan utredningen

Ofta kan Försäkringskassan genom utredningen i ärendet klarlägga de relevanta faktiska förhållandena med tillräcklig säkerhet för att kunna avgöra om den sökande har rätt till bidrag till arbetshjälpmedel. Det finns dock situationer när vi inte kan få klarhet i alla relevanta omständigheter. Om den sökande inte medverkar eller inte lämnar in tillräckliga underlag, och Försäkringskassan har försökt men inte kunnat ta reda på uppgifter, kan ärendet behöva avgöras trots att alla omständigheter inte är helt klarlagda. I en sådan situation får den sökandes *bevisbörd*a betydelse.

Det är en allmän förvaltningsrättslig princip att den som ansöker om en förmån ska visa att hen uppfyller förutsättningarna för att beviljas förmånen. Den sökande har alltså bevisbördan och ansvarar för att komma in med den utredning som visar att en viss omständighet finns. Samtidigt har Försäkringskassan ett ansvar för att ärendena blir tillräckligt utredda, och en skyldighet att begära komplettering av andra uppgifter om arbetshjälpmedlet som behövs för att utredningen ska gå framåt. Om det till exempel inte går att få en tillräckligt tydlig bild av den försäkrades funktionsnedsättning behöver Försäkringskassan efterfråga de uppgifter som saknas.

Om Försäkringskassan har efterfrågat och gjort rimliga försök att få in uppgifterna men det fortfarande finns oklarheter kan det bli aktuellt att avslå ansökan, trots att omständigheterna inte är klarlagda. Det är dock bara i de fall då ärendet har utretts på det sätt som dess beskaffenhet kräver som en ansökan kan avslås på grund av att utredningen inte ger stöd för att det finns rätt till bidrag till arbetshjälpmedel.

6.4 Beviskrav – hur stark bevisningen ska vara

Beviskrav handlar om hur säkra uppgifterna i ett ärende sammantaget behöver vara för att en förmån ska kunna beviljas. I Försäkringskassans vägledning 2004:7 *Förvaltningsrätt i praktiken* beskrivs olika nivåer av beviskrav. I ärenden om bidrag till arbetshjälpmedel ska ett beviskrav som motsvarar *sannolikt* användas när det gäller ansökningsärenden. Det är det beviskrav som gäller generellt inom socialförsäkringen när det inte finns särskilda regler om att ett annat beviskrav ska gälla. Om det gäller ett återkrav så finns ett annat beviskrav, se vägledning 2005:3 *Återkrav*.

Beviskravet *sannolikt* kan beskrivas så att det vid en helhetsbedömning av alla relevanta omständigheter i ärendet inte har kommit fram någon anledning att ifrågasätta den sökandes uppgifter. De skäl som talar för att den sökande har rätt till en förmån bör alltså framstå som i vart fall starkare än de skäl som talar för motsatsen.

6.5 Värdera uppgifterna i utredningen och gör en helhetsbedömning

När de relevanta omständigheterna är utredda ska vi göra en helhetsbedömning av ärendet. I helhetsbedömningen ska vi väga samman och värdera samtliga relevanta uppgifter och underlag i ärendet, och bedöma om det är tillräckligt säkert att villkoren är uppfyllda för att få bidraget. De uppgifter och underlag som den sökande har lämnat, och det som Försäkringskassan utrett eller hämtat in från andra, ska alltså vägas samman och tas hänsyn till.

Olika slags uppgifter och underlag kan väga olika tungt i utredningen, det vill säga tala med olika styrka för att en viss omständighet finns och för att ett visst villkor är uppfyllt:

- Läkares bedömningar i medicinska underlag väger naturligtvis tungt i fråga om medicinska omständigheter, såsom om den försäkrade har en funktionsnedsättning och vilka konsekvenser funktionsnedsättningen kan få.
- Uppgifter som den sökande (den försäkrade eller arbetsgivaren) har lämnat ska ingå i helhetsbedömningen. Den sökandes uppgifter kan fylla ut och komplettera de uppgifter som finns i till exempel ett läkarutlåtande.
- När det gäller underlag eller uppgifter från någon annan än ovan kan det vara svårare att bedöma vilket värde som ska fästas vid uppgifterna. Vilken tyngd uppgifterna får beror bland annat på vem det är som yttrar sig, vad hen yttrar sig över och vilken kännedom eller expertis som hen har i frågan.

I beslutet ska det redovisas hur uppgifterna och underlagen har värderats.

Läs mer

Vägledning 2004:7 *Förvaltningsrätt i praktiken* beskriver utförligt vad som gäller i frågor om utredningsskyldighet, bevisbörd och beviskrav i Försäkringskassans förmånsärenden.

7 Besluta

Det här kapitlet handlar i huvudsak om

- återkallelseförbehåll i beslut om bidrag till arbetshjälpmedel
- ändring av beslut
- utbetalning
- omprövning och överklagande

7.1 Kommunicering

Läs mer

Vägledning (2004:7) *Förvaltningsrätt i praktiken* beskriver vad som gäller för kommunikering. Där finns också ett metodstöd för hur kommunikering går till och vad man ska ta hänsyn till i olika situationer.

7.2 Beslut om bidrag till arbetshjälpmedel

Bidrag till arbetshjälpmedel är ersättning för kostnader. Den försäkrade eller arbetsgivaren beviljas bidraget under förutsättning att de kommer att ha kostnader för ett arbetshjälpmedel eller en anordning på arbetsplatsen och det eller den behövs för att den försäkrade ska kunna utföra sitt arbete. Bidrag kan också beviljas för expertundersökningar eller för att reparera ett arbetshjälpmedel.

7.2.1 Beslutet ska gälla för ett visst arbetshjälpmedel, en anordning, en expertundersökning eller en reparation och ett högsta belopp

Bidrag till arbetshjälpmedel är en ersättning för kostnader som den sökande kommer att ha. Det ska därför alltid framgå av beslutet vilket arbetshjälpmedel, vilken anordning, vilken expertundersökning eller vilken reparation som det gäller för och att den sökande får bidraget under förutsättning att han, hon eller arbetsgivaren har de kostnader som bidraget beviljats för.

I beslutet ska det framgå ett högsta belopp som kan betalas ut. Om kostnaden för arbetshjälpmedlet, expertundersökningen eller reparationen understiger det belopp som står i beslutet, ska bidrag som motsvarar den faktiska kostnaden betalas ut, läs mer om detta i avsnitt 7.5 under rubrik *Om den slutliga kostnaden blivit lägre*.

Om den sökande har rätt att göra avdrag för moms, ska momsen inte ingå i den kostnad som bidraget beviljas för.

7.2.2 Återkallelseförbehåll

Bidrag till arbetshjälpmedel är ersättning för kostnader. Den sökande beviljas bidraget först och sedan måste han, hon eller arbetsgivaren visa underlag på kostnaderna för att bidraget ska betalas ut. Villkoren för rätt till bidraget måste fortfarande vara uppfyllda när bidraget ska betalas ut. När beslutet fattas går det inte att veta säkert vilka kostnader den försäkrade eller arbetsgivaren kommer att ha, eller om omständigheterna kommer att ändras på ett sätt som gör att den sökande inte längre har rätt till bidraget.

Förvaltningslag (2017:900)**När en myndighet får ändra ett beslut****37 §**

En myndighet får ändra ett beslut som den har meddelat som första instans om den anser att beslutet är felaktigt på grund av att det har tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning.

Ett beslut som till sin karaktär är gynnande för någon enskild part får dock ändras till den enskildes nackdel bara om

1. det framgår av beslutet eller de föreskrifter som det har grundats på att beslutet under vissa förutsättningar får återkallas,
2. tvingande säkerhetsskäl kräver att beslutet ändras omedelbart, eller
3. felaktigheten beror på att parten har lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter.

Eftersom ett gynnande beslut normalt inte får ändras till nackdel för den enskilde ska det framgå av beslutet att den sökande beviljas bidrag under förutsättning att omständigheterna inte ändras. Det kallas för ett *återkallelseförbehåll*. Det finns inte någon uttrycklig reglering om hur återkallelseförbehåll ska utformas, men det måste tydligt framgå vad den sökande ska göra för att få bidraget, eller under vilka förutsättningar beslutet får återkallas. Det räcker att det står att den sökande får bidraget *under förutsättning att omständigheterna inte ändras*.

JO har betonat att återkallelseförbehåll tydligt måste framgå av beslutet för att kunna beaktas (JO 2005/06 s. 287). Förbehållen ska utformas på ett sätt som uppfyller rimliga krav på förutsebarhet och de ska vara förenliga med kraven på legalitet, objektivitet och proportionalitet (jämför prop. 2016/17:180 s. 329).

Läs mer

I vägledning (2004:7) *Förvaltningsrätt i praktiken*, kan du läsa mer om legalitets-, objektivitets- och proportionalitetsprinciperna.

Vägledning (2018:1) *Rättelse och ändring av beslut enligt socialförsäkringsbalken och förvaltningslagen* beskriver ändring med stöd av 37 § FL.

Det ska alltid finnas information i beslutet om vilka omständigheter som påverkar rätten till bidraget.

Försäkringskassan kan till exempel veta att omständigheterna kommer att ändras i följande situationer:

- När den försäkrade har ett tidsbegränsat arbetstillstånd som kommer att löpa ut inom en viss tid.
- När den försäkrade har ett tidsbegränsat uppehållstillstånd som kommer att löpa ut inom en viss en tid.
- När den försäkrade inte längre kommer att uppfylla villkoren för att vara försäkrad i Sverige.

7.3 Motivering av beslut

Läs mer

Vägledning (2004:7) *Förvaltningsrätt i praktiken*, beskriver regelverket om beslutsfattande och motivering av beslut.

Riktlinjer (2005:14) *Kommuniceringsbrev och beslutsbrev i Försäkringskassan* beskriver hur ett beslutsbrev ska utformas och vad det ska innehålla. Där kan du också läsa om när beslut får verkställas.

7.3.1 Metodstöd – skriva beslut

Du ska alltid skicka ett beslutsbrev från Försäkringskassan till den som har ansökt om bidrag till arbetshjälpmedel. I beslutsbrevet ska du skriva in återkallelseförbehåll om den sökande beviljas bidrag. Du kan läsa om detta i avsnitt 7.2.2.

I beslutet ska du skriva in ett högsta belopp för vad som sedan kan betalas ut.

Även när du delvis beviljar bidrag till arbetshjälpmedel ska du skicka ett beslut till den som beviljats bidraget.

Samma beslut kan innehålla beviljande av bidrag till vissa arbetshjälpmedel och avslag på bidrag på andra när ansökan gäller flera arbetshjälpmedel.

Skriv motiveringen i beslutsbrevet och dokumentera i journalen att beslut har fattats. Om det finns ett pågående sjukfall ska du göra en notering i det ärendets journal om att beslut om bidrag till arbetshjälpmedel har fattats.

Läs mer

Vägledning (2004:7) *Förvaltningsrätt i praktiken* beskriver utförligt vad som gäller för beslut. Där kan man till exempel läsa om dokumentation och motivering av beslut.

7.4 Ändring av beslut

I ärenden om bidrag till arbetshjälpmedel beviljas den sökande först bidraget, och sedan måste han, hon eller arbetsgivaren visa att de haft kostnader för att bidraget ska betalas ut. För att få bidrag till arbetshjälpmedel ska den som behöver hjälpmedlet vara försäkrad och uppfylla de andra villkoren i socialförsäkringsskyddet, 5 kap. eller 6 kap. SFB, även när bidraget ska betalas ut. (Jämför Hessmark m.fl. Socialförsäkringsbalken En kommentar, 2013, kommentaren till 5 kap. 9 § och 6 kap. 6 § SFB). Då ska även de villkor som gäller för arbetshjälpmedel som regleras i 30 kap. 5 § SFB och i förordningen (1991:1046) vara uppfyllda.

Om omständigheterna ändras på ett sätt som gör att villkoren för rätt till bidraget inte längre är uppfyllda ska beslutet ändras. Beslutet ska ändras i de delar som påverkas av de ändrade omständigheterna. Ändringen sker med stöd av 37 § 1 FL.

Läs mer

Vägledning (2018:1) *Rättelse och ändring av beslut enligt socialförsäkringsbalken och förvaltningslagen* beskriver av beslut med stöd av 37 § FL, bl.a. ska ett ROD-ärende skapas i ÅHS.

När orderbekräftelsen eller kopian av fakturan kommer in ska Försäkringskassan kontrollera att de omständigheter som påverkar rätten till bidraget inte har ändrats.

Ett beslut om bidrag till arbetshjälpmedel som är gynnande för den sökande får ändras till nackdel om omständigheterna ändrats på ett sätt som gör att rätten till bidraget påverkas, och det finns ett återkallelseförbehåll i beslutet.

7.4.1 Om omständigheterna ändras

I Försäkringskassans beslut om bidrag till arbetshjälpmedel ska det stå att den sökande beviljas bidrag till arbetshjälpmedel under förutsättning att omständigheterna inte ändras. Försäkringskassan ändrar dock bara ett beslut om det finns uppgifter som visar att omständigheterna har ändrats på ett sådant sätt att den som beviljats bidraget inte har rätt till det.

Ändrade omständigheter kan vara

- att den försäkrades hälsotillstånd har förbättrats eller försämrats
- att han eller hon har börjat arbeta hos en annan arbetsgivare eller blivit arbetslös
- att han eller hon inte uppfyller villkoren för att vara försäkrad i Sverige eller omfattas av det svenska socialförsäkringsskyddet.

Ändrade omständigheter kan också vara att den som beviljats bidraget inte köpt *allt* det som beslutet gäller för. Om den sökande inte köper allt det som beslutet gäller för och anmäler till Försäkringskassan att ytterligare köp inte kommer att genomföras har omständigheterna ändrats. Till exempel om den sökande beviljats bidrag för tre arbetshjälpmedel men köper två, eller om den sökande beviljats bidrag för en expertundersökning som inte blir av. I så fall ska beslutet ändras i de delar som rör de köp som inte genomförts. Om den sökande däremot köpt alla arbetshjälpmedel som beslutet gäller för men kostnaden blivit lägre än det högst beviljade beloppet ska någon ändring inte ske. Om den sökande haft kostnader för expertundersökning som är lägre än det högst beviljade beloppet i beslutet ska någon ändring inte ske.

Om omständigheterna ändrats innan bidraget betalades ut, men Försäkringskassan fick reda på det efter att bidraget har betalats ut, ska detta hanteras enligt 108 kap. 2 § SFB.

7.4.2 Metodstöd – kontrollera om omständigheterna har ändrats

När den sökande skickar in orderbekräftelsen eller en faktura ska du kontrollera om någon omständighet som påverkar rätten till bidraget har ändrats.

I beslutet står det alltid att den sökande får bidraget under förutsättning att omständigheterna inte ändras. Kontrollera därför om någon omständighet har ändrats sedan beslutet fattades. Det är oftast tillräckligt att ta reda på om det finns någon indikation på det. Du tar reda på det genom att kontrollera de uppgifter som finns i Försäkringskassans interna system, till exempel genom att kontrollera uppgifter om den som ska använda hjälpmedlet

- fortfarande är försäkrad i Sverige
- fortfarande omfattas av det svenska socialförsäkringsskyddet
- har bytt arbetsgivare eller har blivit arbetslös
- hälsotillstånd har förbättrats eller försämrats.

Kontrollera också om den som beviljats bidraget har köpt allt det som beslutet gäller för och om han, hon eller arbetsgivaren anmält att ytterligare köp inte kommer att genomföras.

Om omständigheterna som påverkar rätten till bidraget har ändrats på ett sådant sätt att den som beviljats bidraget inte har rätt till det ska beslutet ändras.

7.5 Utbetalning av bidraget

Försäkringskassans beslut om storleken på bidraget grundar sig antingen på den totala kostnaden i en offert, eller på en utredning om vad ett sådant arbetshjälpmiddel kostar. Det här gäller också för anordningar, expertundersökningar och reparationer.

Det belopp som står i beslutet ska vara ett högsta belopp för vad som kan betalas ut.

Om den slutliga kostnaden blivit lägre

Om den sökanden köpt allt det som beslutet gäller för och kostnaden blir lägre ersätts den faktiska kostnaden som den sökande haft. Till exempel om kostnaden för en expertundersökning blir lägre för att den sökande använt färre antal timmar än det högst beviljade antalet ersätts den faktiska kostnaden som den sökande haft. Detsamma gäller när det finns kostnader för utbildning, installation eller leverans. Om bidraget redan har betalats ut, via orderbekräftelse, när den faktiska kostnaden blir känd ska beloppet krävas tillbaka enligt 108 kap. 2 § SFB.

Om den sökande inte köper allt det som beslutet gäller för ersätts kostnaden med högst det beviljade beloppet för var och ett av arbetshjälpmedlet som köpts. I så fall ska beslutet ändras, läs mer om detta i avsnitt 7.4.1.

Om den slutliga kostnaden blivit högre

Om fakturan visar ett högre belopp än i offerten, oavsett vilket underlag som beslutet har grundats på, kan den sökande vilja ha bidrag med ett högre belopp än vad Försäkringskassan har beslutat om. Om det är en missnöjesyttring ska den hanteras inom ramen för bestämmelserna om rättelse (113 kap. 3 § SFB) och omprövning (113 kap. 7 § SFB). I första hand ska Försäkringskassan ta ställning till om beslutet kan rättas eller ändras.

Läs mer

I vägledning (2018:01) *Rättelse och ändring av beslut enligt socialförsäkringsbalken och förvaltningslagen* finns en beskrivning av vilka förutsättningar som ska vara uppfyllda för att en rättelse eller ändring enligt 113 kap. 3 § SFB ska kunna göras.

Om beslutet inte kan rättas eller ändras enligt 113 kap. 3 § SFB – och det finns en faktura som är på ett högre belopp än i offerten och det finns tecken på missnöje – ska detta hanteras på samma sätt som en ny ansökan om samma sak.

Läs mer

I vägledning (2001:7) *Omprövning och överklagande av Försäkringskassans beslut* finns en beskrivning av hur man hanterar en ny ansökan om samma sak med tillhörande metodstöd.

Om Försäkringskassan redan har beslutat om bidraget till arbetshjälpmedel i ett tidigare beslut och fakturan avser samma sak, finns det inte någon ytterligare del att pröva.

7.5.1 Metodstöd – kontrollera om uppgifterna för utbetalning är tillräckliga

Den som beviljats bidraget ska skicka in en signerad orderbekräftelse eller en signerad faktura.

I den här tabellen framgår det vad du ska kontrollera i fakturan eller i orderbekräftelsen.

Om du har bestämt nivån på det beslutade bidraget enligt ...	så ska du kontrollera om fakturan eller orderbekräftelsen ...
offerten som den sökande kommit in med	stämmer överens med den offert som beslutet grundats på.
en utredning om vad ett sådant arbetshjälpmedel kostar	gäller ett sådant arbetshjälpmedel som du har beviljat bidrag för i beslutet.

Det som står i tabellen ovan gäller också för anordningar, expertundersökningar och reparationer.

Kontrollera alltid om den slutliga kostnaden har blivit högre än i offerten eller lägre än i beslutet om bidrag. I de fallen ska du hantera det enligt vad som framgår i avsnitten *Om kostnaden slutligt blivit högre* och *Om kostnaden slutligt blivit lägre*.

Orderbekräftelsen eller fakturan ska vara ställd till den som beviljats bidraget. På så sätt blir det tydligt att Försäkringskassan inte har någon koppling till leverantören av arbetshjälpmedlet och att det är den som beviljats bidraget som köper arbetshjälpmedlet av leverantören.

Skulle en faktura skickas in direkt till Försäkringskassan från leverantören ska du skicka tillbaka den till avsändaren med information om att fakturan ska vara ställd till och skickas till köparen.

En orderbekräftelse eller faktura ska innehålla

- uppgift om vem ordern eller fakturan är ställd till (köparen)

- namn och organisationsnummer till den som har utfärdat ordern eller fakturan (säljaren)
- specifikation över vad ordern eller fakturan avser
- den summa som ska betalas
- den som ordern eller fakturan är ställd till ska godkänna och signera den.

Vid en orderbekräftelse kontakter du den som ska få bidraget innan utbetalning görs och kontrollerar att arbetshjälpmålet eller anordningen ska levereras och när. Den som ska få bidraget uppmanas att lämna in en signerad kopia av fakturan till Försäkringskassan så snart betalningen gjorts så att du kan kontrollera fakturasumman mot det utbetalda beloppet.

Du konterar orderbekräftelsen eller kopian av fakturan och skriver utbetalningskvitto (FK 8331) på arbetshjälpmålet och skickar sedan kvittot vidare för utbetalning till gemensam service.

Om det skulle visa sig när fakturan kommer in att Försäkringskassan har betalt ut för stort bidrag vid utbetalning enligt orderbekräftelse kan det överskjutande beloppet krävas tillbaka enligt 108 kap. 2 § SFB.

7.6 Omprövning och överklagande

Förordning (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmål

9 §

Bestämmelser om ändring och omprövning av Försäkringskassans beslut samt överklagande av Försäkringskassans och en domstols beslut finns i 113 kap. 3–17, 19, 20 och 21 §§ socialförsäkringsbalken.

Läs mer

Vägledning (2001:7) *Omprövning och överklagande av Försäkringskassans beslut* beskriver vad som gäller vid omprövning och överklagande. Där förklaras också till exempel processen för överklagande i olika instanser.

7.7 Försäkring

Det är den som beviljas bidrag till arbetshjälpmål som sedan också äger arbetshjälpmålet. Om inte hjälpmedlet ingår i arbetsgivarens försäkring är det därför den försäkrade själv eller arbetsgivaren som ansvarar för att hjälpmedlet är försäkrat. Försäkringskassan kan dock inte ställa några krav på att hjälpmedlet ska vara försäkrat.

Väljer den försäkrade att försäkra sitt arbetshjälpmål, så betalar Försäkringskassan för värdeminskningen och självriskan vid förlust eller skada. (FKRS 2009:1 – Bidrag vid förlust av eller skada på försäkrat arbetshjälpmål)

8 Efterkontroll och återbetalningsskyldighet

Detta kapitel handlar om efterkontroll och återbetalningsskyldighet.

8.1 Efterkontroll

Försäkringskassan ska göra efterkontroller av det utbetalda bidraget om det finns indikation på att förhållandena har ändrats så att hjälpmedlet eller anordningen inte längre används för det avsedda ändamålet. Vi gör efterkontroller eftersom vi ska säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs och motverka bidragsbrott (jfr 2 § 3 förordningen [2009:1174] med instruktion för Försäkringskassan).

8.2 Återbetalningsskyldighet

Förordning (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmedel

5 §

Bidraget skall betalas tillbaka, om hjälpmedlet eller anordningen inte längre används för avsett ändamål. Återbetalningsbeloppet skall minskas med högst en femtedel för varje helt år som har gått sedan bidraget beviljades. Om det finns särskilda skäl, kan återbetalningsskyldigheten jämkas eller efterges.

[...]

Enligt Försäkringskassans allmänna råd till 5 § i förordning (1991:1046) kan ett särskilt skäl för att efterge eller jämka återbetalningsbeloppet vara att värdeminsknningen på arbetshjälpmedlet varit större än en femtedel per år. Ett annat särskilt skäl kan vara att den enskilde har en besvärlig ekonomisk situation. (Försäkringskassans allmänna råd [FKAR 2009:2] om arbetshjälpmedel)

Läs vidare om återkravshantering i Vägledning 2005:3 *Återkrav*.

8.2.1 Överlåtelse

Förordning (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmedel

5 §

[...]

Om den försäkrade blir arbetsförmögen eller det finns andra liknande skäl, kan återbetalningsskyldigheten fullgöras genom att hjälpmedlet eller anordningen överläts till Försäkringskassan.

Den försäkrade kan alltså under vissa omständigheter fullgöra sin återbetalningsskyldighet genom att överlåta hjälpmedlet eller anordningen till Försäkringskassan. Det är således endast sådana hjälpmedel som den försäkrade är återbetalningsskyldig för som Försäkringskassan ska ta emot.

Det är bara den försäkrade som kan fullgöra sin återbetalningsskyldighet genom att överlåta arbetshjälpmedlet. En arbetsgivare som blivit beviljad bidrag till arbetshjälpmedel kan alltså inte undgå sin återbetalningsskyldighet genom att överlåta ett arbetshjälpmedel.

Källförteckning

Författningar

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen

Socialförsäkringsbalken

Förvaltningslagen (2017:900)

Hälsa- och sjukvårdslagen (2017:30)

Förordningen (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmedel

Förordningen (2009:1174) med instruktion för Försäkringskassan

Förordningen (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

Försäkringskassans allmänna råd

Försäkringskassans allmänna råd (FKAR 2009:2) om arbetshjälpmedel

Försäkringskassans rättsliga ställningstaganden

Försäkringskassans rättsliga ställningstagande 2009:1 – Bidrag vid förlust av eller skada på försäkrat arbetshjälpmedel

Förarbeten

Prop. 1990/91:140 Arbetsmiljö och rehabilitering

Prop. 1990/91:141 Rehabilitering och rehabiliteringsersättning m.m.

Prop. 1992/93:159 Stöd och service till vissa funktionshindrade

Prop. 1999/2000:98 Förnyad arbetsmarknadspolitik för delaktighet och tillväxt

Prop. 2016/17:180 En modern och rättssäker förvaltning – ny förvaltningslag

Statens offentliga utredningar

SOU 2004:83 Hjälpmiddel

Domar

RÅ 1998 ref. 21

KRNS 1904-2000

KRNJ 2279-09

KRNJ 264-10

KRNJ 3088-10

KRNS 7315-11

KRNS 3136-15 och 3137-15

HFD 2017 ref. 6

Försäkringskassans Domsnytt

Domsnytt 2010:22

Domsnytt 2010:60

Domsnytt 2011:38

Domsnytt 2012:47

Domsnytt 2015:036

Domsnytt 2017:012

Vägledningar

Vägledning 2001:7 Omprövning och överklagande av Försäkringskassans beslut

Vägledning 2003:4 Förmåner vid arbetskada

Vägledning 2004:7 Förvaltningsrätt i praktiken

Vägledning 2005:3 Återkrav

Vägledning 2017:1 Övergripande bestämmelser i SFB, unionsrätten och internationella avtal

Vägledning 2018:1 Rättelse och ändring av beslut enligt socialförsäkringsbalken och förvaltningslagen.

Övriga styrande och stödjande dokument

Försäkringskassans riktlinjer 2005:14 Kommunikeringsbrev och beslutsbrev i Försäkringskassan